

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

RAZLIKE MED BANKO IN HRANILNICO

Ljubljana, avgust 2008

NIVES RAVNIK

IZJAVA

Študentka Nives Ravnik izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. Boštjana Jazbeca in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 20. 08. 2008

Podpis:

KAZALO VSEBINE

Stran

UVOD	1
1 KRATKA ZGODOVINA BANČNIŠTVA	2
1.1 Bančništvo v starem veku (prib. 3500 pr. n. št. – 476 n. št.).....	2
1.2 Bančništvo v srednjem veku (476 – 1453 n. št.).....	3
1.3 Bančništvo od preseljevanja narodov do konca 19. stoletja.....	3
1.4 Bančništvo v novejšem obdobju	4
1.5 Bančništvo v Sloveniji	4
2 POJEM BANKE IN HRANILNICE	6
2.1 Banka.....	6
2.2 Hranilnica	7
2.3 Umestitev banke in hranilnice kot finančno institucijo.....	8
3. ZAKONSKA UREDITEV FINANČNIH INSTITUCIJ	9
3.1 Banka.....	9
3.2 Bančne storitve.....	12
3.3 Hranilnica	13
4 RAZLIKE MED BANKO IN HRANILNICO	14
4.1 Formalne razlike.....	14
4.2 Neformalne razlike.....	14
4.3 Razlike med banko in hranilnico.....	15
5 BANKE IN HRANILNICE V SLOVENIJI	17
5.1 Primerjava naših bank s tujimi	17
5.2 Tržna niša hranilnic	17
5.3 Smisel obstoja hranilnic v Sloveniji.....	20
5.3.1 Struktura bančnega sektorja	20
5.3.2 Usoda nekaterih slovenskih hranilnic	20
5.3.3 Možna preoblikovanja hranilnic in njihova ohranitev v slovenskem bančnem prostoru.....	22
5.3.4 Geografska razpršenost bank in hranilnic po Sloveniji.....	24
5.4 Konkurenca bankam in hranilnicam	25
5.4.1 Vzajemni in investicijski skladi	26
5.4.1.1 Vzajemni skladi	26
5.4.1.2 Investicijska družba (ID).....	27
5.4.1.3 Vlaganje v sklade in banke v Sloveniji.....	28
6 MEDNARODNA PRIMERJAVA BANK IN HRANILNIC	30
6.1 Italija.....	32
6.2 Nemčija	36
SKLEP	38
LITERATURA IN VIRI	40

KAZALO SLIK

Slika 1: Finančne institucije	9
Slika 2: Obrestne mere za vloge gospodinjstev do enega leta od leta 2004 do 2007.....	19
Slika 3: Primerjava treh možnih naložb	25
Slika 4: Struktura vzajemnega sklada	27
Slika 5: Struktura investicijske družbe (investicijskega sklada)	27
Slika 6: Vlaganje v investicijske in vzajemne sklade	29
Slika 7: Varčevanje na banki.....	29
Slika 8: Hranilno finančne ustanove v Nemčiji	37

KAZALO TABEL

Tabela 1: Bilančne vsote in tržni deleži bank v Sloveniji za leto 2007	11
Tabela 2: Bilančne vsote in tržni deleži Hranilnic v Sloveniji za leto 2007	12
Tabela 3: Razlike med Banko Koper d.d. in hranilnico LON d.d.....	16
Tabela 4: Primerjava obrestnih mer v bankah in hranilnicah.....	18
Tabela 5: Zgodovina slovenskih hranilnic	22
Tabela 6: Prihranki prebivalstva v bankah in skladih	28
Tabela 7: Države z največjim številom hranilnic na dan 1. 1. 2006 – brez Amerike	31
Tabela 8: Struktura italijanskega bančnega sistema v letih 2006 in 2005	35

UVOD

Finančne ustanove predstavljajo temeljni pogoj za normalno delovanje pravnih in fizičnih oseb. Tako doma kot v svetu med vsemi finančnimi ustanovami še vedno prevladujejo banke, svoj tržni delež (res, da skromen) pa so si izborile tudi hranilnice. Večina storitev se izvaja preko poslovnih bank in se jih v večini poslužujejo velika podjetja. Na drugi strani imamo hranilnico kot finančno institucijo, ki je za razliko od banke namenjena predvsem poslovanju s prebivalstvom in malimi podjetniki.

Hranilnice opravljajo skoraj vse bančne storitve in na prvi pogled bi lahko rekli, da zelo spominjajo na poslovno banko oziroma da to tudi so, vendar temu ni tako. Hranilnica kot taka je samostojna ustanova, ki svojim komitentom nudi možnost varnega nalaganja prihrankov, zbrana sredstva pa praviloma uporablja za kreditiranje komitentov in spodbujanje kmetijstva, obrti in malega gospodarstva v regiji kjer deluje.

Razlikovanje med hranilnico in banko je različno od države do države. V nekaterih državah predstavlja hranilnica le manjšo banko (Slovenija), drugje pa so to bankam enakovredne ustanove. V Nemčiji in Italiji so hranilnice tako skoraj vplivnejše in močnejše kot banke. Razlike se kažejo tudi v naravi poslov, ki jih opravljata ti ustanovi in so v večini primerov zakonsko določene.

Na slovenskih tleh se je najprej razvilo hranilništvo, sledilo je zadružništvo in nazadnje še bančne delniške družbe. Obdobje pred prvo svetovno vojno je bilo vrhunec hranilništva, (Lazarević & Prinčič, 2005, str. 5), v današnjem času pa so hranilnice dokaj neprepoznavne finančne ustanove, ki se borijo za svoj delež na bančnem trgu.

Glavni namen tega diplomskega dela je pojasniti razliko med banko in hranilnico ter njunim delovanjem. Zgodovinsko gledano je bilo razlik med banko in hranilnico kar nekaj, danes pa razlik med banko in hranilnico po novem Zakonu o bančništvu skorajda ni več.

Diplomsko delo je napisano v šestih tematsko zaključenih poglavjih. Uvodu sledi poglavje v katerem na kratko kronološko opisujem zgodovino bančništva. Nekaj besed več namenim bančništvu v Sloveniji.

V nadaljevanju podrobno podam razlago pojmov banka in hranilnica, ter ju ustrezno umestim med ostale finančne institucije. Omenim katere vrste bank poznamo, kdo lahko ustanavlja hranilnice, kako so bile le-te v preteklosti pravnoorganizacijsko oblikovane in kakšna je bila njihova vloga.

V tretjem poglavju se dotaknem zakonske ureditve za banke in hranilnice ter opišem bančne storitve, ki jih bančne institucije smejo opravljati. Zakon o bančništvu (2006) vsem bankam in

hranilnicam, ki poslujejo na območju Republike Slovenije predpisuje določbe in spoštovanje vseh določb zakona, ki ureja njihovo poslovanje v Sloveniji.

Temu poglavju sledijo razlike med banko in hranilnico, ki se delijo na formalne in neformalne. Po prejšnjem zakonu je bilo tovrstnih razlik več, danes pa se je meja med njima skoraj da zabrisala. Prav tako v tem poglavju podajam nekaj praktičnih razlik med tema dvema institucijama.

V petem poglavju se osredotočim na hranilnice v Sloveniji, in sicer tu spregovorim o primerjavi naših bank z ostalimi bankami, o tržni niši hranilnic, smislu obstoja hranilnic v Sloveniji in o konkurenci med bankami in hranilnicami.

V poglavju, ki sledi govorim o mednarodni primerjavi hranilnic, kot primerjani državi pa sta Italija in Nemčija. Glede na državo opišem bančni sistem, regionalni princip delovanja institucije, zakonske določbe in izvajanje sofisticiranih bančnih storitev.

V zaključku na kratko povzemam poglobitve značilnosti, ki se nanašajo na banke in hranilnice.

1 KRATKA ZGODOVINA BANČNIŠTVA

1.1 Bančništvo v starem veku (prib. 3500 pr. n. št. – 476 n. št)

Opis bančništva lahko začnemo že v starem Egiptu, vendar takrat še ni bilo mogoče govoriti o bančništvu v pravem pomenu besede (Bobek, 1992, str. 7). Prve začetke organizirane oblike bančništva in menjave blaga srečamo v vzhodni Mezopotamiji v četrtem tisočletju pred našim štetjem, posli pa so bili takrat skoncentrirani le na hrambo, posojanje ali prodajo blaga (Waltritsch, 1989, str. 15).

V starem Babilonu in Siriji je bila tovrstna dejavnost bolj razvita in razširjena. Tu so poznali predhodnike čekov in menic ter kovino (zlato, srebro) kot posredno menjalno blago. Pravni odnosi na področju posojanja so bili že točno določeni, prav tako pa je bila za hrambo določena stalna pristojbina (Bobek, 1992, str. 8).

Največji razvoj bančništva je bil v starem veku dosežen v Grčiji in Rimu (Waltritsch, 1989, str. 16). Na grškem območju so že zelo zgodaj pričeli s kovanjem kovin (začetek srebrnega monometalizma), ukvarjali so se predvsem s preverjanjem kovancev in njihovo menjavo, posredovanjem plačil, hranjenjem denarja ter posojanjem. Posojanje denarja je bilo v starem Rimu odločujočega pomena in v primerjavi s staro Grčijo je bilo denarništvo starega Rima daleč najbolj konservativno (Bobek, 1992, str. 9).

1.2 Bančništvo v srednjem veku (476 – 1453 n. št.)

Ob koncu devetega stoletja je bilo zlato podlaga denarnega sistema, ponekod pa se je pojavljal tudi bakren denar (v muslimanskem imperiju). V stari Perziji je ostala dejavnost bank omejena, vendar se je država kljub temu zanimala za delovanje kreditnih ustanov in si prizadevala za dobro organiziran nadzor nad njimi¹. V srednjem veku so bili poznani muslimanski bančniki, vendar so se ukvarjali z denarnimi posli predvsem Židje ali privrženci zoroastrstva². V začetku desetega stoletja so smeli židovski finančniki plačevati predujme z državnim denarjem, dlje se denarni sistem v tistem obdobju ni razvil. Le v Perziji so Mongoli poizkušali v zadnjih letih trinajstega stoletja, po zgledu Kitajcev, uvesti papirni denar, vendar so bili neuspešni (Gaston, Elisseeff, Nadou & Wolff, 1975, str. 287, 288).

1.3 Bančništvo od preseljevanja narodov do konca 19. stoletja

V obdobju od preseljevanja narodov do križarskih pohodov je bil poznan le en tip bančnika, in sicer menjalec denarja, na katerega so prenašali kovno pravico (Bobek, 1992, str. 10).

V srednjem veku govorimo že o (Bobek, 1992, str. 10, 11):

- dvojnem knjigovodstvu (razvilo v Italiji)
- menici (prvič se pojavi v 12. stoletju, v 18. stoletju dobi vlogo kreditnega instrumenta)
- depozitnih potrdil (iz depozitnih potrdil so nastali bankovci → postopek ustvarjanja denarja)

Nastanek modernega bančništva se je začel pri menjalcih denarja srednjeveške Italije, najdemo pa tudi že veliko javnopravnih bank³. Z emisijo denarja se je v preteklosti ukvarjalo veliko bank, njihove primarne naloge se bile iskanje poti kako čim bolj izkoristiti možnosti za izdajanje papirnatega denarja, kar jih je pripeljalo v njihov množičen propad (Bobek, 1992, str. 10, 12).

Leto 1852 je bila v Parizu ustanovljena prva banka, ki je bila oblikovana kot delniška družba. Do njene ustanovitve je prišlo zaradi vse večjih potreb, ki jih je narekovala takratna industrija. Po izkušnjah te banke so tudi v ostalih evropskih državah začeli ustanavljati podobne banke, ki so v celoti posnemale poslovne prijeme pariške banke⁴ (Bobek, 1992, str. 12). Devetnajsto stoletje je v razvoju bančništva pomembno tudi zaradi nastajanja in razvoja hranilnic.

¹ V tem času so bile znane Sasanidske banke (Gaston et al., 1975, str. 287).

² Privrženci enega najstarejših verstev na svetu (Gaston et al., 1975, str. 287).

³ V 15. stol. je bila tako ustanovljena javnopravna menična, depozitna in žirobanka Taula di cambio (Bobek, 1992, str. 10).

⁴ Edina država, ki ni sledila tej praksi je bila Anglija, razlika med Anglijo in ostalimi državami, se je kazala v tem, da so v Angliji ustanavljali banke za tiste, ki denar imajo, medtem ko so na kontinentu ustanavljali banke predvsem za tiste, ki denar potrebujejo (Bobek, 1992, str. 12).

Njihovo vlogo (vlogo hranilnic) je možno opredeliti z dveh vidikov (Bobek, 1992, str. 13):

- mobilizacija drobnih denarnih sredstev prebivalstva,
- financiranje manj premožnih slojev prebivalstva.

Pri njihovem poslovanju ni bil v ospredju motiv dobička, temveč motiv samopomoči, ki se je kazal v denarni pomoči kmetom in drugim osebam. Nastajale so različne oblike hranilnic (komunalne, mestne, pokrajinske), njihov pomen se je v tedanjem bančnem svetu vse bolj krepil in bankam predstavljal resnega konkurenta (Bobek, 1992, str. 13).

1.4 Bančništvo v novejšem obdobju

V tem obdobju je bil značilen hiter razvoj gospodarstva in vse močnejša vloga bank, ki se je kazala v pripojitvah z drugimi bankami, udeležbami v kapitalu in v povezovanju bank z bankami v tujini. Med bankami je prišlo tudi do organizirane korespondentske mreže, katera je pospeševala njihovo mednarodno sodelovanje, vendar jo je prva svetovna vojna prekinila (Bobek, 1992, str. 13).

Na oblikovanje raznih oblik bank je v tistem času vplivala tudi politična ureditev države. Tako je na primer v socialističnih državah (Rusija, Jugoslavija) prihajalo do nastanka bank, katerih naloga je bila predvsem v zagotavljanju potreb za delovanje planskega gospodarstva, s tem pa so izgubljale svojo poslovno samostojnost. Kapitalistične države in njihove banke na drugi strani so intenzivno razvijale storitve, ki so izvirale iz potreb gospodarstva in prebivalstva (Bobek, 1992, str. 14).

Zadnja desetletja beleži bančništvo izredno močan in hiter razvoj storitev, katerega gre pripisati hitremu razvoju na področju novih informacijskih sistemov. Ti so v bančnem poslovanju temeljnega pomena, saj omogočajo bankam varnejše poslovanje in hitrejše kroženje finančnih sredstev ter s tem njihovo učinkovitejše izkoriščanje, med drugim pa informacijski sistem omogoča bankam tudi učinkovitejšo mednarodno povezavo (Bobek, 1992, str. 14).

1.5 Bančništvo v Sloveniji

Na Slovenskem je imelo ustanavljanje hranilnic in posojilnic politično obeležje, stremeli so k neodvisnosti od tujine, gospodarski osamosvojitvi in okrepljenosti kmečkega prebivalstva. Ustanavljali so razmeram primerne tipe posojilnic in hranilnic (bile so v slovenskih rokah), ki so se do prehoda v dvajseto stoletje razrasle v mrežo, ki je pokrivala skoraj ves slovenski prostor (Bobek, 1989, str. 15, 16).

Na naših tleh so v prvi polovici devetnajstega stoletja najprej nastajale domače hranilnice in posojilnice. Prva slovenska hranilnica - hranilnica Kranjska, je bila ustanovljena leta 1820, leta 1862 sta ji sledili še Mestni hranilnici Maribor in Ptuj, omembe vredna pa je tudi Mestna

hranilnica Celje, ki je bila ustanovljena leta 1865. Poleg teh je bilo na slovenskem še veliko hranilnic, ki so bile razpredene po vsem ozemlju (Lazarević & Prinčič, 2000, str. 24). Hranilnicam je sledilo intenzivno ustanavljanje kreditnih zadrug (predvsem na Štajerskem po letu 1873⁵), ki so veliko prispevale k manjši omejenosti denarnih virov na slovenskem ozemlju. Obdobje pred prvo svetovno vojno je mogoče opredeliti kot vrhunec v razvoju slovenskega hranilništva, kasnejše razmere pa so bile za hranilništvo neugodne. Nastalo je veliko bank, ki so nase navezale podjetniški sektor, kar je pomenilo zmanjšanje pomena in relativnega deleža hranilnic (Borak et al., 2005, str. 83, 84).

V bivši Jugoslaviji so bili osnovni ljudski denarni zavodi (hranilnice) v komunalnih in združnih rokah, medtem ko so bile banke državne ali vsaj privilegirane na pol javno pravne ustanove (Borak, Prinčič & Lazarević, 1997, str. 215).

Banke so po koncu druge svetovne vojne postale tehnično telo upravno-teritorialnih organov za pripravljanje, uresničevanje in spremljanje podobnih administrativnih načrtov, v odnosu do podjetij pa so imele monopolen položaj. Od leta 1952 do 1954 se je bančni sistem razvijal v nasprotni smeri kot gospodarski in družbeni razvoj. Namesto decentralizacije in bolj sproščenega delovanja ekonomskih zakonitosti je bila na tem področju uvedena popolna centralizacija (Borak et al., 2005a, str. 970).

Leta 1954 se je na podlagi uredbe o bankah in hranilnicah začelo naše bančništvo specializirati in decentralizirati, banke so v tem času na svojem delovnem področju uvedle največ poslovno-storitvenih novosti (Borak et al., 2005a, str. 1006).

V letu 1961 je prišlo do preoblikovanja bančnega in kreditnega sistema, sprejetja Zakona o bankah in kreditnih poslih, ki je pomenil izboljšanje takratnega sistema poslovnih bank (Borak et al., 2005a, str. 1085, 1086).

Temeljite spremembe so slovenske finančne ustanove doživele v drugi polovici šestdesetih in sredi sedemdesetih let, saj je gospodarska centralizacija močno preoblikovala centralnibančno in poslovnibančno ureditev. V ospredje sta prišli dve temeljni spremembi, in sicer zmanjšanje vloge države na vseh ravneh in oblikovanje institucij (Borak et al., 2005a, str. 1113).

Ureditev takratnega bančnega sistema lahko povzamemo po treh obdobjih (Borak et al., 2005a, str. 1114):

Prvo obdobje tako imenovane druge centralizacije (od 1966 do 1971): ukinitvev investicijskih skladov, uvedba novega kreditnega sistema in oblikovanje treh novi oblik bank (komercialne, mešane oziroma univerzalne in investicijske).

⁵ Teга leta je bil sprejet združni zakon.

Drugo obdobje je bilo obdobje ustanovnih sprememb in zaokrožitve sistema združenega dela (od 1971 do 1974/76): banke so se v tem času spreminjale v posebne organizacije združenega dela in nastale so prve poslovne banke, ki so se ukvarjale z vsemi bančnimi posli.

Tretje obdobje, pa je obdobje, ki je sledilo po letu 1978.

Pomen in vpliv drugih finančnih organizacij je bil v tem obdobju občutno manjši, ker hranilno kreditne organizacije (hranilnica, poštna hranilnica in druge) v tistem času niso zaživele (Borak et al., 2005a, str. 1114).

2 POJEM BANKE IN HRANILNICE

Med banko in hranilnico obstajajo nekatere razlike, katere različni avtorji različno opredeljujejo, vendar sta si kljub temu banka in hranilnica dokaj podobni. Tako skoraj vsi avtorji govorijo o tem, da sta banka in hranilnica finančni instituciji, ki opravljata posle za pravne in fizične osebe, zbirata hranilne vloge in depozite ter nudita kredite.

2.1 Banka

Banke⁶ so gospodarske organizacije⁷, katerih poslovni predmet je opravljanje denarnih storitev (denarni in kreditni posli). Delijo se na (Veliki splošni leksikon, 1997, str. 328):

- centralno banko (emisijska banka)⁸ in
- poslovne banke.

Centralna banka (v nadaljevanju CB) je banka s pravico izdajanja bankovcev. Klasično posojilno poslovanje CB sestavljajo diskontni in lombardni posli, izdaja bankovcev pa temelji tudi na nakupu zlata in deviz ter drugih posojilnih poslih (politika odprtega trga). Poleg tega je pristojna tudi za denarno in posojilno politiko države (Veliki splošni leksikon, 1997, str. 600). CB je banka vseh bank in banka države. Njeni komitenti so lahko druge pravne osebe (na primer podjetja) in posamezniki, vendar predvsem kot upniki na osnovi njenih bankovcev v obtoku. Kot denarna oblastna institucija CB ne sme dajati posojil podjetjem in posameznikom, če pa jih že, jih daje v zvezi z opravljanjem svoje osnovne funkcije → to je urejanje denarnega obtoka (Ribnikar, 2003, str. 333).

Poslovne banke (v nadaljevanju PB) so po zakonu o bankah in hranilnicah (ZBH) bančne ustanove, ki za svoje komitente opravljajo bančne posle, torej sprejemajo denarne vloge, opravljajo posle plačilnega prometa in drugo. Dovoljenje za poslovanje poslovnih bank izdaja

⁶ Svoje ime je dobila po besedi klop (»*banco* italijansko«) (Ribnikar, 2003, str. 244).

⁷ Družba, ki trajno opravlja pridobitno gospodarsko dejavnost (Veliki splošni leksikon, 1997, str. 1312).

⁸ Kot centralna banka z najstarejšo zgodovino velja švedska »Riskbank«, katero je leta 1668 ustanovil John Palmstruck (Ribnikar, 2003, str. 332).

CB, le-ta pa se v Sloveniji imenuje Banka Slovenije. Dovoljenje, ki ga izdaja, je lahko omejeno ali neomejeno (Veliki splošni leksikon, 1997, str. 328).

Glede na naravo posla poznamo več vrst PB in ker namen tega diplomskega dela ni podrobna delitev in opis le-teh, jih bom na tem mestu samo naštel: investicijske, komercialne, univerzalne, specializirane banke in še kakšna bi se mogoče našla, pravnoorganizacijsko pa morajo biti vse oblikovane kot delniške družbe.

2.2 Hranilnica

Pri nas je pojem hranilnice razmeroma neznan, trenutno v Sloveniji poslujejo le tri in njihov skupni tržni delež v bančnem sektorju ne dosega niti odstotka. Kljub bogati tradiciji hranilništva na naših tleh, hranilništvo po osamosvojitvi Slovenije ni doživelo hitrega razvoja in danes se le težka primerjamo z evropskimi državami, kjer je hranilništvo razvito in dosega tudi trideset odstotni tržni delež (Nemčija). Več škode kot koristi gre pripisati tudi njihovem povezovanju s hranilno-kreditnimi službami in posojilnicami, čigar posledice so vidne danes (Kristanc, 2004).

Hranilnice lahko ustanavljajo pravne in fizične osebe. Ukvarjajo se z zbiranjem sredstev prebivalstva v obliki hranilnih vlog in depozitov na transakcijskih računih ter z drugimi bančnimi posli (Bobek, 1992, str. 32). So samostojne finančne organizacije, ki opravljajo hranilne posle in druge bančne storitve ter omogočajo varno nalaganje prihrankov. Zbrana sredstva lahko namenijo za posojanje svojim komitentom, spodbujanje zasebne dejavnosti (kmetijstvo, obrt) fizičnih in pravnih oseb v skladu s predpisi o računovodstvu. Splošna značilnost hranilnic je tudi v tem, da so njihovi komitenti predvsem posamezniki, gospodinjstva ali manjši podjetniki in imajo praviloma večje število vlagateljev z majhno povprečno velikostjo vlog (Ribnikar, 1994, str. 31). Danes poslujejo tudi z ostalimi večjimi pravnimi osebami in tako bankam predstavljajo konkurenta, vendar so njihova prioriteta še vedno posamezniki in gospodinjstva.

Pravnoorganizacijsko so imele v preteklosti te institucije na voljo tri oblike (Veliki splošni leksikon, 1997, str. 1541):

- delniška družba (d.d.),
- družba z omejeno odgovornostjo (d.o.o.),
- družba z neomejeno odgovornostjo (d.n.o. - če nima jamstva institucije, ki jamči za te vloge, banke ali družbenopolitične skupnosti).

Danes se lahko v skladu z zakonom hranilnice pojavljajo samo v obliki delniške družbe.

V preteklosti so imele poleg gospodarske tudi pomembno socialno vlogo, saj so podpirale kulturne, socialne in gospodarske ustanove (Borak et al., 2005, str. 83). Oblikovane so bi bile

kot dobrodelne in občekoristne ustanove, katerih čisti dobiček se je uporabljal v socialne in kulturne namene (Gospodarstvo: Zgodovinski arhiv Ljubljana, 2007).

V obdobju Jugoslavije so pri nas obstajale hranilnice v obliki regulativ in v obliki zadrug. Regulativne hranilnice, katerih je bilo takrat v Sloveniji 29 odstotkov z okoli enim milijonom vlog, so bile ustanovljene s strani političnih samouprav (mest, občin). Te samouprave so bile njihove lastnice in so jamčile za vse njihove obveznosti z vsem svojim premoženjem in z vsemi svojimi dohodki. Hranilnice so jim opravljale blagajniško službo, nudile kredite in sprejemale javne fonde in pupilen⁹ denar v naložbe poleg drugih hranilnih poslov. Po novi in kasnejši uredbi so bile lahko njihove ustanoviteljice samo še občine (Borak, Prinčič & Lazarević, 1997, str. 219).

2.3 Umestitev banke in hranilnice kot finančno institucijo

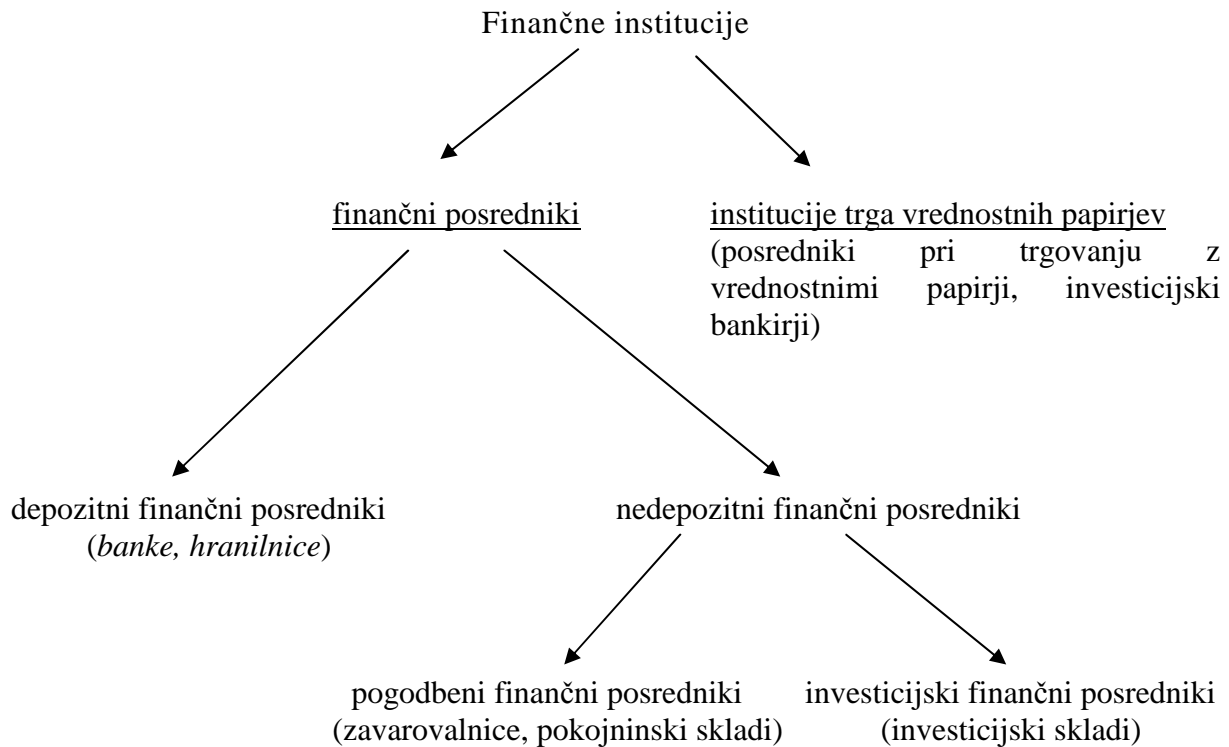
Finančne institucije so podjetja, ki se ukvarjajo s finančnimi posli v najširšem smislu. Prodajajo (in proizvajajo) finančne oblike in/ali storitve in med njimi so banke najpomembnejši finančni posredniki. Od nefinančnih podjetij se razlikujejo po tem, da imajo na aktivni strani premoženjske bilance v večini finančno premoženje in na pasivni predvsem dolgove (Ribnikar, 2003, str. 226).

Slika 1 na strani 9 nam prikazuje, da se finančne institucije delijo na finančne posrednike in institucije trga vrednostnih papirjev. Finančni posredniki se vrivajo med končne posojilodajalce in končne posojilojemalce ter se zaradi njihovega posredništva poveča njihova premoženjska bilanca. Delijo se na depozitne in nedepozitne finančne posrednike.

Depozitni so tisti, ki sprejemajo vloge in k njim uvrščamo banke, hranilnice, kreditne zveze, finančne družbe, vzajemne hranilnice ter druge. Depozitne finančne institucije so med varčevalci priljubljene, saj ponujajo takšne možnosti naložb prostih denarnih sredstev in posojil, kot si jih komitenti želijo, predvsem glede višine naložbe, njene ročnosti in likvidnosti. Obenem prevzamejo nase tveganje za odobrena posojila, na razpolago imajo več znanja in izkušenj pri oceni kreditne sposobnosti deficitnih celic, pa tudi z razpršitvijo posojil med različne kreditnojemalce zagotavljajo večjo varnost in lažje absorbirajo slabe kredite, kot to lahko storijo individualne suficitne celice. Vse ostale finančne posrednike imenujemo nedepozitne. Med finančne institucije uvrščamo tudi agentske finančne institucije ali finančne institucije trga vrednostnih papirjev, le-ti pa so pomembni pri neposrednih financah ali na primarnih in sekundarnih finančnih trgih (Ribnikar, 2003, str. 226, 229).

⁹ Pupilno premoženje - zjamčena varnost naložb za osebe pod varuštvom ali skrbništvom (Slovar slovenskega knjižnega jezika, 2007).

Slika 1: Finančne institucije

Vir: I. Ribnikar, *Monetarna ekonomija I (denar, finančne institucije in denarna politika)*, 2003, str. 229.

3. ZAKONSKA UREDITEV FINANČNIH INSTITUCIJ

V današnjem času skorajda ni več stvari, ki ne bi bila določena z zakonom, oziroma je zakon tisti, ki le-to določa, omejuje ali ščiti. Tako je tudi v bančništvu. Prvi tovrstni zakon smo dobili takoj po osamosvojitvi leta 1991 in od takrat je doživel kar nekaj vsebinskih sprememb. Trenutno imamo v Sloveniji v uporabi zakon o bančništvu (ZBan-1), ki je stopil v veljavo prvega januarja lanskega leta (2006) in tako nadomestil prejšnjega (2004).

Če pogledamo kaj pravzaprav ta zakon določa, vidimo da prvi člen tega zakona ureja pogoje:

- za ustanovitev, poslovanje, nadzor in prenehanje kreditnih institucij s sedežem v Republiki Sloveniji,
- pogoje pod katerimi lahko osebe s sedežem zunaj Republike Slovenije opravljajo bančne storitve, vzajemno priznane finančne storitve in storitve izdaje elektronskega denarja na območju Republike Slovenije.

3.1 Banka

Zgodovinsko gledano so bili denarni zavodi najprej organizirani v okviru zakonodaje o društvih iz leta 1852, po izidu trgovskega zakonika iz leta 1860 pa je bila večina bank

organiziranih po predpisih za delniške družbe (Gospodarstvo: Zgodovinski arhiv Ljubljana, 2007).

Banke so ustanove, ki opravljajo plačilne in druge finančne posle v zvezi z denarjem, delujejo v okviru Zakon o bančništvu (2006), ki ga je sprejel Državni zbor Republike Slovenije. Je izredno obsežen in obsega 416. členov ter obravnava različna področja (ustanovitev, poslovanje, tveganje, nadzor in prenehanje institucije).

Banke imajo po tem zakonu dovoljenje Banke Slovenije za opravljanje bančnih, vzajemno priznanih in dodatnih finančnih storitev (Banke v Sloveniji, 2007).

Trinajsti člen v prvem poglavju Zakona o bančništvu banko opredeljuje kot pravno osebo, ki opravlja bančne storitve na podlagi dovoljenja pristojnega nadzornega organa za opravljanje teh storitev. Banka je oblikovana kot delniška družba in zanjo se uporabljajo določbe Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-1), ki veljajo za delniške družbe, če ni s tem zakonom drugače določeno. Prav tako mora biti oblikovana kot delniška družba s sedežem v Republiki Sloveniji, imeti mora dovoljenje za opravljanje bančnih storitev (depozitov¹⁰) od fizičnih in pravnih oseb ter dajanje kreditov iz teh sredstev na svoj račun in storitev, ki jih po zakonu smejo opravljati samo banke (Dimovski & Gregorič, 2000, str. 32).

Trenutno je v Sloveniji registriranih štiriindvajset bank, ki opravljajo svojo dejavnost, njihovo bilančno vsoto in tržni deleži bank za leto 2007 pa lahko vidimo v spodnji tabeli.

Iz Tabele 1 na strani 11 je razvidno, da ima največji tržni delež merjen po bilančni vsoti med vsemi slovenskimi bankami Nova Ljubljanska banka (NLB), in sicer le-ta znaša 30,7 odstotka (leta 2007 je bil ta odstotek nižji za 4 odstotne točke) in je za 207,0 odstotkov večji od Nove Kreditne banke Maribor, katere tržni delež znaša 10 odstotkov (lansko leto je bil 10,9 odstotka) in je na drugem mestu. Ostale banke imajo manjši tržni delež in prav tako tudi razlike med njimi niso tako velike kot med prvima dvema.

¹⁰ Bančni depozit je vplačilo denarja ali drugih vračljivih sredstev, na podlagi katerega dobi vplačnik pravico do vrnitve vplačanih sredstev v določenih rokih (Dimovski & Gregorič, 2000, str. 32).

Tabela 1: Bilančne vsote in tržni deleži bank v Sloveniji za leto 2007

Banka	Bilančna vsota (31. 12. 2007 v tisoč EUR)	Tržni delež* (31. 12. 2007 v %)
1. Nova Ljubljanska banka	12.945.034	30,7
2. Nova Kreditna banka Maribor	4.218.792	10,0
3. Abanka Vipava	3.439.008	8,2
4. SKB banka	2.295.677	5,4
5. UniCredit Banka Slovenija	2.132.695	5,1
6. Banka Koper	2.239.211	5,3
7. Banka Celje	2.305.449	5,5
8. Gorenjska banka	1.732.976	4,1
9. Raiffeisen banka	1.259.559	3,0
10. Hypo Alpe-Adria-Bank	1.906.206	4,5
11. Probanka	1.041.857	2,5
12. Poštna banka Slovenije	629.309	1,5
13. Deželna banka Slovenije	756.905	1,8
14. Banka Sparkasse	886.628	2,1
15. Volksbank-Ljudska banka	618.324	1,5
16. NLB Banka Domžale	451.177	1,1
17. Factor banka	630.760	1,5
18. NLB Koroška banka	364.453	0,9
19. NLB Banka Zasavje	257.012	0,6
20. Bawag banka	596.297	1,4
21. SID banka	1.248.711	3,0
22. BKS bank AG, podružnica	196.194	0,5
23. Zveza bank, podružnica	22.776	0,1
24. RCI Banque Societe anonima, podružnica	22.709	0,1
Vse banke skupaj	42.194.719	100,0

Legenda: * Tržni deleži treh največjih bank (NLB, NKBM, Abanka Vipava) dosegajo skoraj 50 odstotkov.

Vir: Podatki za bančni sektor v Sloveniji: bilančna vsota, stopnja rasti in tržni deleži bank, 2008.

Tovrstni podatki so za hranilnice mnogo bolj skromni, kar nam dodatno potrjuje, da je tržni delež tovrstnih ustanov na naših tleh res majhen. Le-ti so prikazani v Tabeli 2 na strani 12.

Tabela 2: Bilančne vsote in tržni deleži Hranilnic v Sloveniji za leto 2007

Hranilnica	Bilančna vsota (v tisoč EUR)	Tržni delež v % bilančne vsote
1. Delavska hranilnica	115.948,89*	0,34*
2. Hranilnica Lon	96.084,00	**
3. Hranilnica in posojilnica Vipava	23.872,17	**

Legenda: * Podatek nanaša na leto 2006.

** Ni podatka.

Vir: Članice ZBS: Banke in Hranilnice; Letno poročilo hranilnice Lon d.d., str. 14, 2008; Letno poročilo Hranilnice in posojilnice Vipava d.d., str. 3, 2008.

3.2 Bančne storitve

Bančne storitve opravljajo banke in hranilnice, ki so pridobile dovoljenje Banke Slovenije za opravljanje teh storitev, podružnice tujih bank, ki pridobijo dovoljenje Banke Slovenije za ustanovitev, in banke držav članic Evropske Unije, ki v skladu z zakonom ustanovijo podružnico na območju Republike Slovenije oziroma so v skladu z zakonom pooblašcene za neposredno opravljanje bančnih storitev na območju Republike Slovenije. Banka lahko opravlja tudi druge finančne storitve, če za opravljanje le-teh pridobi dovoljenje Banke Slovenije in če za opravljanje le-teh izpolnjuje pogoje, ki jih določa zakon, ki ureja področje posameznih od drugih finančnih storitev (Dimovski & Gregorič, 2000, str. 32). Bankam in hranilnicam, kot prepoznavni znak za tovrstne dejavnosti Banka Slovenije podeli posebno nalepko, s katero dovoljenje opravljanje bančnih storitev.

V Zakonu o bančništvu (2006) področje finančnih storitev ureja prvo poglavje, in sicer od šestega do vključno dvanajstega člena. Pojmi, ki so s storitvami omenjeni so si sledeči:

Med finančne storitve uvrščamo:

1. **bančne storitve:** sprejemanje depozitov od javnosti in dajanje kreditov za svoj račun;
2. **vzajemno priznane finančne storitve:** tu gre za sprejemanje depozitov, dajanje kreditov; finančni zakup oziroma leasing, storitve plačilnega prometa, izdajanje garancij in drugih jamstev;
3. **dodatne finančne storitve:** posredovanje pri prodaji zavarovalnih polic, upravljanje pokojninskih skladov, kreditno posredništvo pri potrošniških in drugih kreditih;
4. **druge finančne storitve:** tiste ki niso zajete med zgoraj omenjenimi storitvami.

Poznane pa so tudi naslednje storitve:

1. **sprejemanje depozitov** od javnosti, katere vključujejo prejemanje depozitov od nepoučenih oseb, katere so lahko fizične ali pravne.
2. **pomožne storitve:** delijo se na pomožno investicijske in pomožno bančne storitve.

3.3 Hranilnica

Delovanje hranilnic je na začetku urejal takratni tako imenovani hranilnični regulativ iz leta 1844, po katerem je bil namen hranilnic »dajati manj premožnim slojem priložnost za varno hrambo, ugodno obrestovanje, pomnožitev prihrankov in tako vzbuditi pri ljudeh varčevanje« (Gospodarstvo: Zgodovinski arhiv Ljubljana, 2007).

Hranilnico zakonsko ureja trinajsti člen Zakona o bančništvu (banka, hranilnica, družba za izdajo elektronskega denarja in kreditna institucija), ki pravi, da je hranilnica oblikovana kot pravna oseba s sedežem v Republiki Sloveniji, da opravlja bančne storitve na podlagi dovoljenja Banke Slovenije in da zanjo veljajo enaka pravila kot za banke, če ni v 11. poglavju tega zakona določeno drugače.

Enajsto poglavje tega zakona podrobneje določa hranilnico, katero opredeljujejo 380, 381 in 382. člen. Ti členi se nanašajo na uporabo določb o bankah (380. člen), dejavnost hranilnice (381. člen) in njen osnovni kapital (382. člen) (2006).

Zakonsko torej hranilnico določa isti zakon kot banke. Dovoljuje jim opravljati skoraj vse bančne¹¹ in druge finančne storitve, za katere pridobi hranilnica dovoljenje centralne banke. Svoje posle opravlja le v domači valuti (prej so bili to tolarji, danes evro), seveda pa to ne velja kadar gre za nakup oziroma prodajo deviz in sme začeti z opravljanjem poslov v tujih valutah, če pridobi ustrezno dovoljenje Banke Slovenije za opravljanje teh poslov (Kristanc, 2002, str. 16).

Največje število hranilnic na ozemlju Slovenije beležimo v prvi polovici dvajsetega stoletja (obdobje pred prvo svetovno vojno), nato pa je njihovo število v naslednjih letih upadalo.

V obdobju po osamosvojitvi Republike Slovenije je bilo največ hranilnic ustanovljenih ravno v času po osamosvojitvi države, in sicer leta 1992, ko jih je poslovalo kar 15, nato pa se je njihovo število počasi zmanjševalo. V letu 1995 je bilo tako še 10 tovrstnih ustanov - kar je še vedno veliko, sedem let kasneje pa smo imeli samo še dve hranilnici (Poročilo o nadzoru bančnega poslovanja, 1998; 2003; 2005; 2006).

K tako obsežnemu zmanjševanju števila hranilnic v največji meri pripisujemo nepremišljenemu poslovanju hranilnic, oziroma vodenju družbe, katero jih je pripeljalo v stečaj ali likvidacijo. Od leta 2005 pa do danes tako v državi poslujejo le še tri hranilnice, in sicer Delavska hranilnica, Hranilnica LON in Hranilnica in posojilnica Vipava.

¹¹ Izjema so le storitve upravljanja pokojninskih oziroma investicijskih skladov, katerih ne sme izvajati.

4 RAZLIKE MED BANKO IN HRANILNICO

Razlik med banko in hranilnico po novem Zakonu o bančništvu (ZBan-1) skorajda ni več. Ostajata le dve bistveni razliki, in sicer znesek ustanovitvenega kapitala (42. oziroma 382. člen) in opravljanje dodatnih finančnih storitev (11. člen).

Kljub vsemu razlike med banko in hranilnico lahko v grobem razdelimo na:

- formalne razlike,
- neformalne razlike.

4.1 Formalne razlike

Formalna razlika med banko in hranilnico je samo v ustanovitvenem kapitalu. Za ustanovitev banke je potrebno pet milijon evrov, za ustanovitev hranilnice pa je najnižji znesek osnovnega kapitala en milijon evrov.

V praksi bi to pomenilo, da nižji kapital vpliva na vse ostalo. To ponavadi pomeni nižjo bilančno vsoto in bolj specializirane storitve za manjše komitente. Na primer za večja slovenska podjetja naše hranilnice niso zanimive, in seveda obratno, saj jih hranilnice ne bi mogle servisirati, ker jim ne morejo ponuditi tako velike zneske, kot bi jih potrebovale, saj so, kot sem že prej omenila, omejene s kapitalom.

4.2 Neformalne razlike

Neformalnih razlik lahko najdemo nekaj več, in sicer:

1. Banke so praviloma veliko večje finančne institucije kot hranilnice.
Velikost se kaže predvsem v izpostavljenosti komitentov (povprečna izpostavljenost do komitentov hranilnice je bistveno nižja od banke).
2. Banke so pogostejša finančna institucija kot hranilnice.
V Sloveniji imamo 24 bank in 3 hranilnice.
3. Hranilnice v pretežni meri opravljajo osnovno dejavnost varčevanje in kreditiranje.
Tu tudi izkoriščajo svojo tržno nišo.
4. Praviloma se hranilnice ne ukvarjajo z bolj sofisticiranimi oblikami poslovanja.
To so na primer izdajanje in trgovanje z izvedenimi finančnimi instrumenti.
5. Hranilnice ne smejo upravljati pokojninskih skladov, ki urejajo pokojninsko in invalidsko zavarovanje.
To določilo je zakonsko določeno.
6. Hranilnice ne smejo upravljati z investicijskimi skladi.
7. Banke imajo devizne rezerve, hranilnice jih nimajo.
Hranilnice imajo toliko deviznih rezerv, kolikor ji jih v menjavo doprinesejo stranke.

8. Hranilnice ne smejo opravljati dodatnih finančnih storitev.
To so na primer posredovanja pri prodaji zavarovalnih polic po zakonu, ki ureja zavarovalništvo, storitve upravljanja plačilnih sistemov po ZPlaP, kreditno posredništvo in drugo.
9. Hranilnica denarne posle opravlja le v svoji valuti, razen v okviru menjalniškega poslovanja (prej slovenski tolar, danes evro).
Ta razlika danes ni več tako vidna, saj večina poslov poteka v evrih.
10. Hranilnice so bolj fleksibilne in prilagodljive v bančnem okolju.
To jim omogoča njihova majhnost.
11. Razlika med njima se pojavlja tudi v bančnem nadzoru.
Pravno formalno ne, v praksi da.
12. Lastniška struktura institucij.
Hranilnice so v domači lasti, kjer gre večinoma za zasebno lastništvo, nekatere banke pa imajo tuje lastnike.

Razlika med hranilnico in poslovno banko je opazna tudi na aktivni strani bilance stanja hranilnice. Večji delež danih kreditov ji odpade na gospodinjstvo, manjši del naložb pa namenjajo gospodarstvu. Tako aktivna stran bilance stanja kot pasivna je v primerjavi z banko bolj razdrobljena in razdeljena na večje število naložb, katere so v manjših vrednosti.

4.3 Razlike med banko in hranilnico

Kot sem že uvodoma napisala je razlik med banko in hranilnico malo, na konkretnem primeru pa lahko spoznamo, da jih je kar nekaj. Ponudba storitev ene in druge finančne ustanove je zelo raznolika in med njima skorajda ni razlik, mogoče bi lahko rekli le, da je nabor storitev pri banki vendarle bolj pester in širok. Vendar kljub temu, da razlik ni veliko, ne smemo spregledati tistih, ki obstajajo. Poleg tistih formalnih in neformalnih razlik, ki sem jih omenila na začetku, zdaj podajam v Tabeli 3 na strani 16 nekaj razlik na primeru banke Koper d.d. in hranilnice LON d.d.

Tabela 3: Razlike med Banko Koper d.d. in hranilnico LON d.d.

RAZLIKE	BANKA	HRANILNICA
OSNOVNI KAPITAL	22.173.220 €	2.480.100 €
POSLOVNA MREŽA	13 poslovnih enot 32 agencij	10 poslovnih enot
ŠTEVILO ZAPOSLENIH*	817 oseb	44 oseb**
POKOJNINSKI SKLAD	odprta oblika pokojninskega sklada za podjetnike in posameznike	hranilnica se s tovrstno storitvijo ne sme ukvarjati
INVESTICIJSKI SKLAD	jih smejo upravljati	ne sme upravljati z investicijskimi skladi
VZAJEMNI SKLADI	trgovanje s tujimi in domačimi vzajemnimi skladi	z zakonom določeno, da jih ne sme upravljati
DEVIZNE REZERVE	jih ima	jih nima***
DEVIZNO POSLOVANJE	izpeljava dokumentarnih poslov in izvajanje operacij na področju akreditivov in garancij tako pri uvoznih kot izvoznih poslih	
IZVEDENI FINANČNI INSTRUMENTI	valutni terminski posli, valutne zamenjave, sklepanje valutnih opcij, sodelovanje s podjetji pri učinkovitem upravljanju valutnih in obrestnih tveganj	iz bilance stanja je razvidno, da jih hranilnica nima
LASTNIŠKA STRUKTURA	večinski delež v italijanski lasti	v celoti v slovenskih rokah
POSREDOVANJE PRI SKLEPANJU ZAVAROVANJ	bančne in zavarovalne storitve v različnih kreditnih paketih	hranilnica se ne poslužuje zavarovalniških storitev
IZDAJANJE GARANCIJ	velikim gospodarskim družbam zagotavlja različne oblike garancij v domači ali drugi valuti	malim in srednje velikim gospodarskim družbam izdaja garancije in druge vrste jamstev

Legenda: * Na dan 31.12.2007.

** Povprečno število zaposlenih v poslovnem letu 2006.

*** Deviznih rezerv ima hranilnica toliko, kolikor jih dobi v menjalniškem poslu s komitenti.

Vir: Z odprtim pogledom - Predstavitvena publikacija Banke Koper, 2007; Letno poročilo Banke Koper, 2008; Letno poročilo Hranilnice LON, 2008.

Če pogledamo bilanco stanja hranilnice LON d.d. vidimo, da je na aktivni strani poslovanja po obsegu najpomembnejša postavka - krediti strankam, ki niso banke (skupni znesek odobrenih kreditov, odobrenih nebančnemu sektorju dosega 62,9 odstotkov celotne bilančne aktive) in se je v primerjavi s preteklim letom obseg kreditiranja gospodinjstev povečal za več kot 32 odstotkov. Na pasivni strani je največja postavka - vloge strank, ki niso banke (Letno poročilo Hranilnice LON d.d., 2007, str. 10, 20).

Ti dve bilančni postavki sta najpomembnejši postavki tudi v Banki Koper (Letno poročilo banke Koper d.d., 2007, str. 68):

Aktivna stran:

- krediti bankam, ki niso stranke: 32,74 odstotka.

Pasivna stran:

- vloge bank, ki znašajo 5,19 odstotka.
- vloge strank, ki niso banke in znašajo 55,73 odstotka.

Do razlik pridemo tudi pri ostalih bilančnih postavkah, vendar ker moj namen ni posebej analizirati vseh teh postavk, sem se odločila prikazati samo najpomembnejšo.

Iz te lahko vidimo, da so tako za banko kot hranilnico na aktivni strani najpomembnejši krediti strankam, ki niso banke.

5 BANKE IN HRANILNICE V SLOVENIJI

5.1 Primerjava naših bank s tujimi

V zvezi z mednarodno primerjavo lahko slovenske banke primerjamo z zahodnimi hranilnicami, saj je ta primerjava verjetno bolj ustrezna kot primerjava s komercialnimi bankami. To izhaja iz dejstva, da imajo slovenske banke več značilnosti hranilnic in to ni nič slabega. Torej hranilnica v primerjavi s komercialno banko ni nič manjvredna finančna institucija (Kos, 2003).

5.2 Tržna niša hranilnic

Pri plasiranju svojih sredstev hranilnice izkoriščajo tržne niše, ki za večje banke niso tako zanimive. Njihova kreditna politika je takšna, da hranilnice ponavadi odobrijo veliko posojil, vendar v obliki razmeroma nizkih pogodbenih vrednosti (veliko število posojil, vendar nižji zneski). Velika razpršenost posojil, ki so zavarovana, pomeni manjše naložbeno tveganje, zato je za nemoteno poslovanje hranilnice potrebno manj rezervacij, v hranilnicah pa tudi ni velike izpostavljenosti do posameznih kreditojemalcev. Izkoriščanje tržnih niš in večja prilagodljivost ter individualnost pri kreditnih aranžmajih jim obenem omogočajo, da svoja sredstva v povprečju plasirajo nekoliko dražje, kot to uspeva poslovnim bankam. V obliki neposrednih naložb v drobno kreditiranje imajo naložen razmeroma velik del svoje bilančne vsote, precej manjši del pa pomenijo naložbe v dolžniške ali lastniške vrednostne papirje (Kristanc, 2004).

Prilagodljivost hranilnic, ki so se ohranile do danes je botrovala, da so hranilnice na naših tleh ostale, ter si izborile svoj tržni delež. Le-ta je za enkrat še zanemarljiv, a hranilnice spretno izkoriščajo svojo tržno nišo, predvsem finančno poslovanje s prebivalstvom, društvi in sindikati. Ta niša jim tudi zagotavlja dolgoročni obstoj na slovenskem finančnem trgu, a le ob

nadaljnem aktivnem razvijanju finančnih storitev, širjenju ponudbe in večji konkurenčnosti. V hranilnicah se zavedajo pomena povezovanja in medsebojnega sodelovanja pri nastopanju na finančnem trgu v konkurenci z realno močnejšimi in večjimi poslovnimi bankami.

Tržne priložnosti se jim odpirajo tudi pri dolgoročnem varčevanju, kjer ponujajo storitve, ki so zelo konkurenčne ponudbi poslovnih bank. Tu največji poudarek dajejo zbiranju sredstev, obrestnim meram in raznim oblikam varčevanja. Zbrani depoziti prebivalstva pomenijo levji delež bilančne vsote. V primerjavi z bankami se hranilnice precej manj financirajo z izdajanjem vrednostnih papirjev ali finančnimi sredstvi, ki izvirajo iz gospodarstva. Vezana sredstva prebivalstva so najcenejši vir financiranja za vsako finančno institucijo, zato si jih prizadevajo zbrati v čim večjem in višjem obsegu. Uspeh na področju zbiranja depozitov in hranilnih vlog je tako izjemnega pomena in ključ do uspešnega poslovanja hranilnice ter njene dobičkonosnosti (Kristanc, 2004).

Znano je, da je možno najugodnejše obrestne mere za varčevanje trenutno dobiti pri hranilnicah, ker so zaradi svoje neprepoznavnosti in seveda pridobivanjem komitentov za deponirana sredstva pripravljene priznati nekoliko višjo obrestno mero kot banke (Kristanc, 2004).

V Sloveniji dvakrat na leto naredijo primerjavo varčevalnih bančnih obresti po naših bankah. V predzadnji raziskavi (februar 2007) je bila na prvem mestu najboljša izbira Delavska hranilnica, po zadnjih ugotovitvah (september 2007) pa je bila to Hranilnica Lon (Vrečko, 2007). V spodnji tabeli so ti podatki tudi predstavljeni.

*Tabela 4: Primerjava obrestnih mer v bankah in hranilnicah**

Hranilnica	Obrestna mera februar 2007 (v %)	Obrestna mera september 2007 (v %)
Hranilnica Lon	3,65	4,7
Delavska hranilnica	3,8	4,35
NLB	2,4	3,35
SKB	2,8	3,35

Legenda: * Za hranilnico in posojilnico Vipava d.d. tovrstni podatki v članku niso bili objavljeni.

Vir: B. Vrečko, Katera banka ponuja najvišje obresti, 2007.

V septembru 2007 je za enoletno vezavo denarja najugodnejše obrestne pogoje nudila Hranilnici Lon, katere obrestna mera je znašala 4,7 odstotka, medtem ko je bila v začetku leta nižja za 1,05 odstotnih točk. Tako je bil pri vezavi tisoč evrov za leto dni račun oplemeniten za 47 evrov. Delavska hranilnica je v istem obdobju ponuja 4,35-odstotne letne obresti, na začetku leta so bile te višje in so znašale 3,8 odstotka (Vrečko, 2007).

Za trimesečno vezavo denarja se je lahko prav tako največ iztržilo pri Hranilnici Lon (4,3 odstotka na letni ravni).

Najmanj se je za svoj denar dobilo pri bankah, ki imajo največje število komitentov. Nova ljubljanska banka in SKB banka sta v septembru za vezavo za leto dni denar obrestovali po 3,35 odstotka, na začetku leta pa je prva obrestovala po 2,4 odstotka druga pa bo 2,8 odstotka (Vrečko, 2007).

Pri tem je potrebno opozoriti, da so zapisane obrestne mere le izhodiščne. To pomeni, da se te lahko tudi spreminjajo. Za stranke, s katerimi imajo banke ali hranilnice vzpostavljeno dobro in dolgo poslovno sodelovanje, so tako lahko le-te tudi višje (osnovno obrestno mero povečajo za nekaj odstotnih točk). Ugodnejša ponudba obrestne mere pa je precej odvisna tudi od višine zneska in izbrane ročnosti varčevanja (višji kot je znesek in daljše kot je obdobje varčevanja višja je lahko obrestna mera).

Slika 2: Obrestne mere za vloge gospodinjstev do enega leta od leta 2004 do 2007

Vir: Poročilo o cenovni stabilnosti, Banka Slovenije, 2008, str. 53, tabela 5.6.

Kaj se pravzaprav dogaja z obrestnimi merami za vloge gospodinjstev v celotnem slovenskem bančnem sektorju vidimo iz Slike 2. Iz slike vidimo, da se realne obrestne mere v zadnjih dveh letih dejansko postopoma znižujejo. Deloma je to posledica konvergence nominalnih obrestnih mer, v zadnjem obdobju pa realni del obrestnih mer zmanjšujeta povišanje inflacije in inflacijska pričakovanja. Gibanje nominalnih obrestnih mer za vloge gospodinjstev od konca leta 2006 kaže visoko stopnjo integracije z evroobmočjem, pri čemer so nominalne, še bolj pa realne obrestne mere za vloge gospodinjstev do enega leta v Sloveniji nižje kot v evroobmočju in so bile med letom 2007 celo negativne. Zniževanje realnih obrestnih mer v Sloveniji za vloge gospodinjstev povzroča zaradi manjše donosnosti vse manjšo rast vlog in selitev v druge oblike naložb, predvsem v vzajemne in investicijske sklade, o katerih bom spregovorila kasneje (Poročilo o cenovni stabilnosti, 2008, str. 51, 53).

5.3 Smisel obstoja hranilnic v Sloveniji

5.3.1 Struktura bančnega sektorja

Domači bančni sektor je razdeljen na denarni in nedenarni sektor. Prvega obsega Banka Slovenije in druge monetarne finančne institucije (banke, hranilnice in sklade denarnega trga) (Bilten Banke Slovenije, 2008, str. 139). Če ga pogledamo vidimo, da imajo prevladujoč položaj banke, ki tako ostajajo ključni finančni posredniki. Ob koncu leta 2006 so imele banke 99,4 odstotni tržni delež merjen z bilančno vsoto (ob koncu leta 2005 je ta znašal 99,5 odstotkov), preostali del trga so si delile hranilnice (Letno poročilo za leto 2006, Banka Slovenije, 2007, str. 43). Nedenarni pa obsega nefinančne družbe, druge finančne organizacije, država, gospodinjstva in neprofitni izvajalci storitev gospodinjstvom (Bilten Banke Slovenije, 2008, str. 139).

Kot sem že omenila se je število hranilnic v Sloveniji po letu 1992 vztrajno zmanjševalo, prav tako tudi njihov delež nikoli ni presegel dveh odstotkov, kar je pravzaprav odsev tega, da so v današnjem času hranilnice manj pomemben del slovenskega bančnega sistema. Zaradi tega se je v finančnih krogih dokaj kritično razmišljalo o razvoju hranilništva na Slovenskem. Dvome je še podkrepil sorazmerno hiter stečaj novoustanovljene Slovenske hranilnice in posojilnice Ljubljana in Štajerske hranilnice v Mariboru.

Pri tem se nam vsekakor zastavlja vprašanje kakšen tržni delež bi hranilnice zavzemale, če njihov razvoj ne bi bil v času socializma in nato kasneje po osamosvojitvi prekinjen. Če se to ne bi zgodilo, lahko z gotovostjo trdimo, da bi Slovenija glede na svoje varčevalske navade prav gotovo spadala v tiste države, v katerih je hranilništvo prisotno že dalj časa (v preteklosti je imela Slovenija hranilništvo zelo dobro razvito: obdobje pred prvo svetovno vojno je mogoče opredeliti kot vrhunec v razvoju slovenskega hranilništva) (Lazarevič & Prinčič, 2005, str. 11).

Kaj je botrovalo k tako velikemu zmanjševanju teh institucij je prav gotovo njihov stečaj ali likvidacija, tu pa se vprašamo zakaj je do tega prišlo. Odgovor lahko najdemo v delu oziroma nadzoru Banke Slovenije in takratnem zakonu, pa tudi samemu poslovanju hranilnic.

5.3.2 Usoda nekaterih slovenskih hranilnic

Največje število delujočih hranilnic v Sloveniji je bilo leto dni po osamosvojitvi, ko je poslovalo petnajst hranilnic, vendar so nekatere med njimi kmalu prenehale s poslovanjem. V desetletju, ki je sledilo je bil v šestih hranilnicah uveden stečajni oziroma likvidacijski postopek, ena hranilnica je prenehala s poslovanjem po skrajšanem postopku, pet se jih je pripojilo k poslovni banki, dve k drugi hranilnici (Poročilo o nadzoru bančnega poslovanja, 2004, str. 60).

Kaj pravzaprav pojma stečaj in likvidacija pomenita, razlagam v spodnjih vrsticah.

Stečaj: Je način prenehanja gospodarskih subjektov, tovrstni postopek se opravi nad dolžnikom, ki je bil dalj časa plačilno nesposoben ali prezadolžen ali v drugih primerih, določenih z Zakonom o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji (Stečaj: Državni portal Republike Slovenije: E-uprava, 2008).

Likvidacija: Je postopek za prenehanje gospodarske družbe, ki poteka po likvidacijskem postopku. Zakon v večini primerov določa, kdo predlaga začetek tega postopka, v nasprotnem primeru pa ga predlaga oseba ali organ, ki je sprejel odločitev o prenehanju pravne osebe (Likvidacija: Državni portal Republike Slovenije: E-uprava, 2008).

Če poglobljeno pogledamo zakaj je do tega sploh prišlo, pridemo do naslednjih ugotovitev. V večini primerov je bil vzrok premajhno premoženje ustanove, ki ni zadoščalo za poplačilo terjatev upnikov in s tem se je negativna razlika med premoženjem in obveznostmi povečevala. Z drugimi besedami lahko rečemo, da je bil glavni krivec negospodarno poslovanje in nedelovanje z licenco in pod kontrolo Banke Slovenije (ne vključenost v jamstveno shemo slovenskih bank, ki se kaže v medsebojnem jamčenju za vloge varčevalcev). Stečajni postopki so se začeli reševati na okrožnih sodiščih, kjer so nekateri upniki uspeli privarčevani denar dobiti nazaj, nekateri na svoje poplačilo čakajo še danes in ga verjetno ne bodo nikoli dobili nazaj. Med postopki je bilo ugotovljeno tudi nekaj nepravilnosti v delovanju okrožnih sodišč, kar je šlo seveda v škodo varčevalcev. Dejstvo je, da pravi krivci še do danes niso plačali svojih napak, najkrajšo pa so zaradi svoje naivnosti potegnili varčevalci (prepričale so jih visoke obrestne mere) (Glücks, 2007).

Katere hranilnice smo v Sloveniji imeli od osamosvojitve naprej in kaj se je z njimi zgodilo, prikazujem v Tabeli 5 na strani 22.

Tabela 5: Zgodovina slovenskih hranilnic

Hranilca	Statusna sprememba
Hranilnica Magro d.d. Grosuplje	Priopjitev k Hranilnici Lon d.d., Kranj
HiP Fiba d.d. Koper	Priopjitev k Abanki d.d. Ljubljana
Mariborska hranilnica – posojilnica d.o.o. Maribor	Priopjitev k Delavski hranilnici d.d., Ljubljana
Hranilnica Hmezad Agrina d.o.o.	Priopjitev h Komericalni banki Triglav d.d. Ljubljana
HIP Val d.o.o. Izola	Priopjitev h Komericalni banki Triglav d.d. Ljubljana
Hranilnica in posojilnica KGP Kočevska d.d., Kočevje	Priopjitev k Slovenski zadružni kmetijski banki d.d. Ljubljana
Hranilnica Hipo d.d. Domžale	Priopjitev k Ljubljanski banki – Banki Domžale d.d, Domžale
Kranjska hranilnica in posojilnica Ljubljana d.d., Ljubljana	stečaj
Mestna hranilnica d.o.o., Krško	stečaj
Alea d.d. Hranilnica Ajdovščina	prenehanje hranilnice po skrajšanem postopku
LLT Hranilnico in posojilnico, d. d., Murska Sobota	prenehanje po skrajšanem postopku brez likvidacije
Poteza Hranilnica d.o.o., Ljubljana	likvidacija
Hranilnica in posojilnica Novo mesto	likvidacija
Istrska hranilnica in posojilnica d.o.o. Ljubljana	*
Hranilnica in posojilnica Tilia d.o.o. Novo mesto	Prenehanje poslovanja

Legenda: * Ni podatka.

Vir: Poročilo o nadzoru bančnega poslovanja, Banka Slovenije, 2004, str. 60, dodatek 15.

Od petnajstih hranilnic se jih je sedem pripojilo k drugi finančni ustanovi in to je tudi bila najboljša možna rešitev za tedanje hranilnice. Po tri je doletela likvidacija, prav tako so tri prenehale poslovanja, dve pa sta razglasili stečaj.

5.3.3 Možna preoblikovanja hranilnic in njihova ohranitev v slovenskem bančnem prostoru

Glede na vse kar se je v Sloveniji dogajalo s hranilnicami se je smiselno vprašati ali sploh imeti hranilnice, če vemo, da je bil njihov tržni delež vedno nizek. Kot finančne ustanove so zadnje čase vedno bolj v zatonu, prednjačijo banke.

V preteklosti so predlagali popestritev slovenskega bančnega trga in kot eno iz med možnih rešitev podali pobudo za ustanavljanje hranilnic po takratnem zakonu o delničarstvu v

največjih mestih po slovenskih regijah (Kavčič, 2001), vendar kot nam je danes znano se takratni predlogi niso uresničili.

Danes imajo hranilnice oziroma njihovo vodstvo na razpolago naslednje možnosti, od njih samih pa je odvisno za katero se bodo odločili:

1. hranilnica kot taka ostane ista organizacijska enota,
2. banka prevzame hranilnico oziroma se hranilnica pripoji k banki (zaradi širitve prve ali likvidacije/stečaja druge),
3. hranilnica se preoblikuje v (malo) banko,
4. vse tri slovenske hranilnice se združijo v eno veliko hranilnico.

Pri **prvi možnosti** se hranilnica ne odloči za kakršno koli preoblikovanje oziroma spremembo in ostaja to kar je. Prednost tu daje svoji tržni niši (to so depoziti in krediti), kar lahko kot hranilnica v bančnem prostoru zelo dobro zapolni. Tu je pomembna predvsem konkurenčna ponudba, ki se kaže v ugodni ponudbi finančnih storitev (odlične obrestne mere, nizka provizija za plačevanje posebnih in navadnih položnic in drugo), obravnavi strank (le-ta je bolj individualna) in večanju tržnega deleža v primerjavi z ostalimi bančnimi institucijami. Kot manjša bančna ustanova ji ta majhnost vse prej kot slabost pomeni prednost – svojim komitentom nudi bolj individualno obravnavo, prijazen, odziven, prilagodljiv in kvaliteten bančni servis. K temu (da so vedno boljši in konkurenčni) jo prav gotovo sili konkurenca sama. In tudi sama varnost za vloge in depozite, se ne razlikuje od varnosti bančnih vlog, tako da bojazni o izgubi ni.

Kot **druga ponujena možnost** je prevzem ali pripojitev. Podobne primere smo v Sloveniji že imeli, ko so se LLT hranilnica in posojilnica, Mariborska hranilnica in posojilnica in Hranilnica Magro pripojile k banki oziroma hranilnici. Prva je postala podružnica Nove kreditne banke Maribor in s tem dobila tudi vso njeno ponudbo storitev, druga se je pripojila k Delavski hranilnici, zadnja pa k Hranilnici Lon.

Prevzem lahko gledamo kot nekaj dobrega ali kot nekaj slabega. S tem, ko banka prevzame hranilnico le-ta razširi svoje poslovanje (lahko vstopi v nov prostor, kjer še nima svoje poslovalnice, pridobi nove komitente → bivši komitenti hranilnice) oziroma hranilnica v nekem smislu preživi. Slabost se lahko pokaže v tem, da banka lahko hranilnico ne prevzame z vsemi zaposlenimi in v tem primeru nekateri bančni uslužbenci izgubijo delo. Prav tako se lahko višji položaji zaposlenih v hranilnici (na primer člani uprave in drugi) s tem, ko jih prevzame banka, spremeni – to je sicer odvisno od same politike banke prevzemnice.

Ne nazadnje pri tej možnosti ne smemo spregledati dejstva, da morajo banke v prvi vrsti ta prevzem tehtno preučiti in ugotoviti ali se jim le-ta sploh izplača. Ta odločitev za seboj prav gotovo prinese veliko stroškov, ki pa morajo biti vsekakor pokriti.

Kot tretja možnost je preoblikovanje hranilnice v banko in ta bi bila iz cenovnega vidika najverjetneje najdražja. Dejstvo je, da se vsaka hranilnica lahko preoblikuje v banko, vendar

mora za to poleg petih milijonov evrov osnovnega kapitala ter pridobitve soglasja Banke Slovenije za tovrstno preoblikovanje, neformalno gledano izpolnjevati še nekatere druge pogoje.

Ti pogoji so:

- kadrovski (hranilnica bi se morala številčno in izobrazbeno kadrovsko kar precej razširiti),
- prostorski (banke imajo večje število poslovnih enot, ki so geografsko bolj razpršene po državi),
- organizacijski (organizacijska struktura banke je bolj kompleksna in širša).

Katero pot bo hranilnica ubrala je odvisno od razmer na trgu, saj je prav ona tista, ki se bo odločila za strategijo nastopa na trgih na katerih deluje. Prav tako pa mora tudi v tem primeru hranilnica možnost preoblikovanja skrbno preučiti z metodo stroškov in koristi. Kot sem že omenila, hranilnice v prihodnosti računajo predvsem na svojo tržno nišo in z njo konkurirati ostalim bančnim institucijam, vendar se sprašujem ali je to dovolj.

Na tem mestu bi omenila primer evropske države, ki je vse svoje hranilnice preoblikovala v banke in se s tem preoblikovanjem prilagodila Evropski uniji. Pri tem se je zastavljalo vprašanje direktorju nekdanje hranilnice zakaj le-te ukinjati, saj je prepričan, da zanje prav gotovo obstaja mesto na trgu. To je argumentiral z dejstvom, da hranilnice obstajajo in normalno poslujejo v vseh razvitih državah, v nekaterih pa so celo bolj osredotočene na varčevalce kot banke (Več ali manj bank, 2002).

5.3.4 Geografska razpršenost bank in hranilnic po Sloveniji

Naša največja banka, Nova ljubljanska banka, ima kar se tiče poslovne mreže le-to najbolj razpršeno. Njene poslovne enote so prisotne v vseh regijah po Sloveniji in se pojavljajo v 79 različnih mestih. Na drugem mestu je Nova kreditna banka Maribor in tudi ta je s svojimi 57 poslovnimi enotami prisotna po vsej državi. Prva je najštevilčnejše prisotna v notranjosti države oziroma v okolici Ljubljane, druga pa na Štajerskem in v Pomurju.

Tudi hranilnice so prisotne po vsej državi, vendar v manjšem obsegu kakor banke. Hranilnica Lon ima 10 poslovnih enot, 13 poslovnih enot ima Delavska hranilnica, hranilnica in posojilnica Vipava pa ima svoje agencije na 12 lokacijah v Vipavski dolini in njenem obrobju (edina hranilnica, ki je skoncentrirana samo na primorsko regijo).

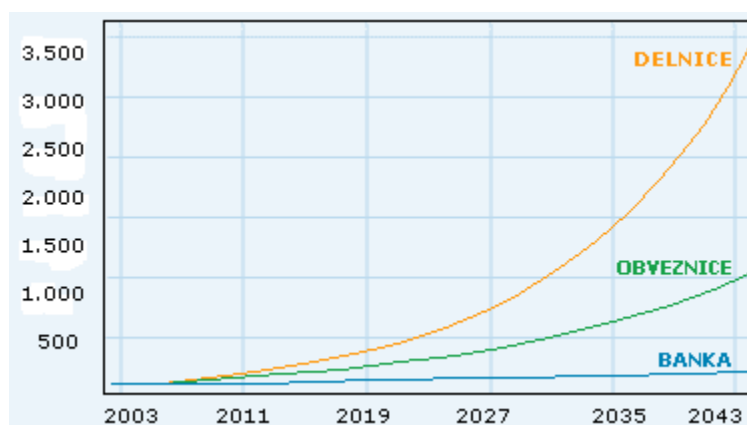
Če povzamemo ugotovitve, je razpršenost bank in hranilnic prisotna po vsej Sloveniji. Res da v velikem številu prednjačijo banke pred hranilnicami, toda tudi hranilnice s svojimi poslovnimi enotami po vsej Sloveniji zaokrožijo svojo finančno ponudbo. Torej kljub svoji majhnosti, neprepoznavnosti in manjšem pojavljanju na slovenskem bančnem trgu so hranilnice geografsko dostopne skoraj vsakomur, ki hoče postati njihov komitent.

5.4 Konkurenca bankam in hranilnicam

Res je, da je varčevanje pri bankah in hranilnicah ena izmed najvarnejših in najstarejših oblik plemenitenja denarja (in bi kot tako moralo biti del naložb vsakega varčevalca oziroma vlagatelja, saj so tako sredstva primerno razpršena), vendar ima danes veliko ljudi svoja sredstva naložena v različnih skladih oziroma vrednostnih papirjih (Vrečko, 2007), le-ti pa bankam in hranilnicam predstavljajo resnega konkurenta. Najpogosteje se odločajo za vlaganje presežnih sredstev v vzajemne in investicijske sklade, to pa iz čisto preprostega razloga. Ti skladi imajo v primerjavi z bankami višjo donosnost, vendar tudi večjo stopnjo tveganja. S tem, ko ljudje vlagajo ta denar v sklade, denar beži stran od bank in hranilnic, obe skupaj pa se trudita, da bi čim več depozitov ostalo pri njih. To jim uspeva predvsem z ugodnimi (če jim lahko tako rečemo) obrestnimi merami, raznimi oblikami varčevanja in seveda večjo varnostjo pred tveganjem. Banke predvsem težijo k spreminjanju možnih kombinacij med pričakovano donosnostjo in tveganjem (pri istem tveganju večja pričakovana donosnost ali ista pričakovana donosnost in manjše tveganje). Na ta način jim uspeva (bankam, hranilnicam) povečevati število varčevalcev, ki so pripravljeni varčevati in obdržati svoje prihranke v finančni obliki in tiste, ki so se pripravljene zadolžiti (Ribnikar, 2003, str. 180, 181).

Zavedati se moramo, da je vlaganje v vrednostne papirje predvsem dolgoročen način varčevanja. Če vemo, da bomo prihranke potrebovali v bližnji prihodnosti je bolje, da jih obrestujemo na banki. Splošno pravilo torej je, da v sklade varčujemo predvsem dolgoročno, saj se nam le tako ti izplačajo (vlagatelji v sklade na dolgi rok praviloma dosežejo višje donose kot varčevalci v bankah).

Slika 3: Primerjava treh možnih naložb

Vir: Zakaj vlagati denar na borzi, 2008.

Na Sliki 3, ki je simbolična, vidimo, da na dolgi rok najvišje donose doseže naložba v delnice. Z vidika tveganja je sicer najbolj tvegana, vendar tudi najbolj donosna. Na drugem mestu so obveznice, za katere velja, da so v primerjavi z delnicami varnejše naložbe, vendar se njihova

varnost kaže v nižji donosnosti. Banke nam predstavljajo najmanj donosni posel, kjer je denar z vidika varnosti najbolj zavarovan.

Kam bomo vložili svoje prihranke je torej odvisno od naše nagnjenosti k tveganju (večje tveganje in večja donosnost ter obratno).

5.4.1 Vzajemni in investicijski skladi

Po Zakonu o investicijskih skladih in družbah za upravljanje je investicijski sklad (ZISDU-1) »podjetje, katerega dejavnost je javno zbiranje denarnih sredstev fizičnih in pravnih oseb, nalaganje teh sredstev v vrednostne papirje in druge likvidne finančne naložbe po načelih razpršitve tveganj« (Kaj je investicijski sklad – nepremičnine SLONEP, 2008).

Preprosteje gre za institucijo, ki združuje denarna sredstva številnih vlagateljev. Ta sredstva institucija vlaga v različne naložbe, v skladu s politiko investiranja, ki jo je opredelila ob pričetku poslovanja. Zaradi velikega števila investorjev predstavlja tak način vlaganja razmeroma majhno tveganje, ker so vložki razpršeni med različne vlagatelje (Kaj je investicijski sklad – nepremičnine SLONEP, 2008).

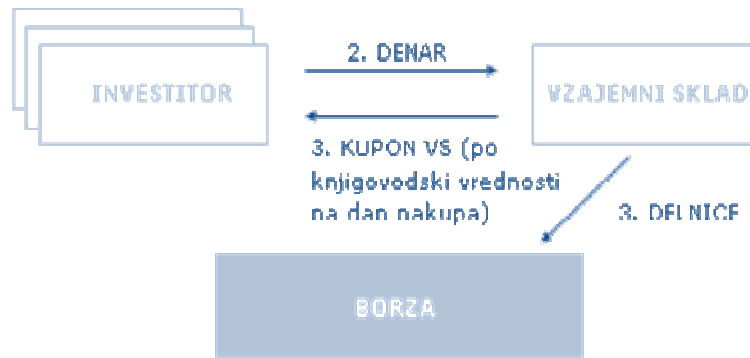
Danes poznamo kar nekaj vrst investicijskih skladov, ki se med seboj precej razlikujejo, vendar vsi ohranjajo enak temeljni namen in osnovni način delovanja. V osnovi se delijo na (Kaj je investicijski sklad – nepremičnine SLONEP, 2008):

- odprte oziroma vzajemne sklade (najbolj razširjena oblika) → tu ni določena velikost kapitala in število delnic, vsakdo ki želi naložiti premoženje v sklad, dobi delnico sklada (Ribnikar, 2003, str. 257).
- zaprte investicijske sklade ali investicijske družbe → ob njihovem nastanku se določi velikost sklada in število delnic ali certifikatov, ki se bodo izdali (Ribnikar, 2003, str. 257).

5.4.1.1 Vzajemni skladi

So premoženje vlagateljev, ki ga družba za upravljanje (DZU) razporeja v različne vrednostne papirje in podobne naložbe. Sklad ima spremenljiv kapital in skladi lahko vlagajo denar v domače ali tuje vrednostne papirje (lahko ga vlagajo v delnice, obveznice in druge vrednostne papirje). Glede na naložbe sklada pa je različno tudi tveganje in donos (Kaj lahko kupimo na borzi – Vzajemni skladi, 2008). Na Sliki 4 na strani 27 vidimo, kako poteka trgovanje s tovrstnimi skladi.

Slika 4: Struktura vzajemnega sklada

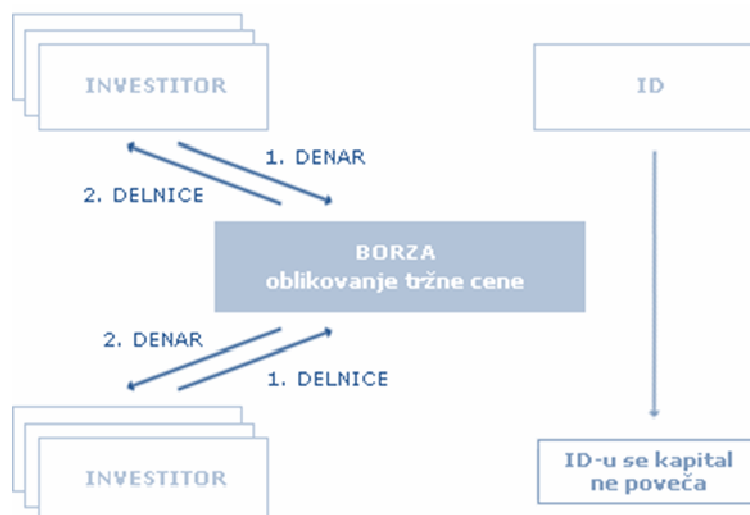

Vir: Kaj lahko kupimo na borzi –Vzajemni skladi, 2008.

5.4.1.2 Investicijska družba (ID)

Investicijska družba je investicijski sklad, ki vloga svoj kapital v vrednostne papirje drugih izdajateljev. Investicijsko družbo upravlja družba za upravljanje, ki se odloča kateri vrednostni papirji bodo tvorili portfelj sklada. Slednja prejme za to upravljavsko provizijo investicijske družbe, ki znaša ponavadi 1-2 % na leto. Vrednost delnic investicijske družbe se izoblikuje na podlagi vrednosti portfelja družbe. Slika 5 nam prikazuje potek njihovega trgovanja, na Sliki 1 na strani 9 pa lahko vidimo kje je ta sklad med finančnimi institucijami umeščen (Kaj lahko kupimo na borzi – Investicijske družbe, 2008).

Slika 5: Struktura investicijske družbe (investicijskega sklada)

Vir: Kaj lahko kupimo na borzi – Investicijske družbe, 2008.

5.4.1.3 Vlaganje v sklade in banke v Sloveniji

Banke, hranilnice in druge finančne institucije tekmujejo, kdo bo ponudil bolj inovativne in donosnejše naložbene produkte. Med slednjimi sta po zadnjih raziskavah še vedno najbolj aktualna investiranje v sklade in bančne produkte.

Varčevalna klima:

Najnovejši podatki kažejo, da se je delež Slovencev, ki varčujejo (takšnih je približno dve tretjini) v primerjavi z lanskim letom nekoliko znižal (Urad za makroekonomske odnose, Ekonomsko ogledalo, 2008, str. 7). Še vedno se zdi varčevalcem najbolj zanimivo klasično varčevanje (okrog 40 odstotkov jih varčuje v bankah, hranilnicah) kljub temu, da ne prinaša visokih zaslužkov. Med ostalimi bolj tveganimi oblikami nalaganja denarja je nekaj manj kot 14 odstotkov tistih, ki vlagajo v investicijske in vzajemne sklade. Najnovejši podatki kažejo, da se pri tej obliki naložb trenutno opaža trend upadanja¹² (Mrkun, 2007a). Slikovno nam te podatke za pretekla tri leta predstavljata Slika 6 in Slika 7.

Iz Tabele 6 vidimo, da so celotni prihranki prebivalstva v bankah v novembru 2007 znašali 11.952,40 milijonov evrov, kar pomeni 7,7 odstotno nominalno rast v obdobju od novembra 2006 do novembra 2007. Če v istem obdobju naredimo primerjavo še za vzajemne sklade vidimo, da so celotni prihranki prebivalstva v vzajemnih skladih znašali 2.808,00 milijonov evrov, nominalna stopnja rasti v istem obdobju pa je znašala 48,2 odstotka.

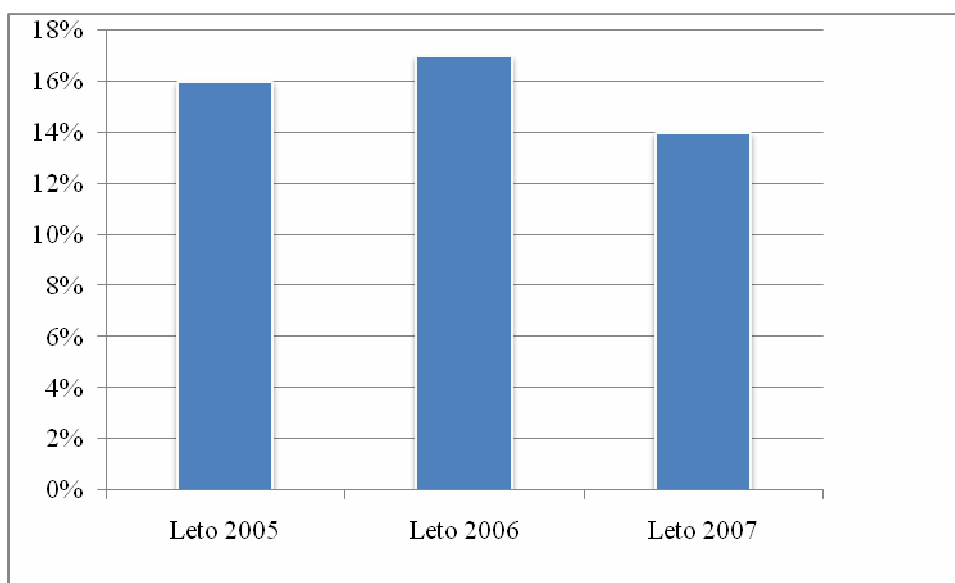
Tabela 6: Prihranki prebivalstva v bankah in skladih

Prihranki prebivalstva v bankah in vzajemnih skladih domačih upravljavcev	Nominalni zneski v mio EUR (31.12.2007)	Nominalne stopnje rasti v % (30. 11 2007/ 30. 11 2006)
Celotni prihranki v bankah	11.952,40	7,7
Vzajemni skladi	2.808,00	48,2

Vir: Ekonomsko ogledalo, 2008, str. 7.

¹² Odstotek vlagateljev se ni bistveno spremenil, sprememba se beleži le v višini vložkov, katerega so vlagatelji povečali.

Slika 6: Vlaganje v investicijske in vzajemne sklade

Vir: M. Mrkun, *Finančne raziskave: Varčevalne navade Slovencev, 2007.*

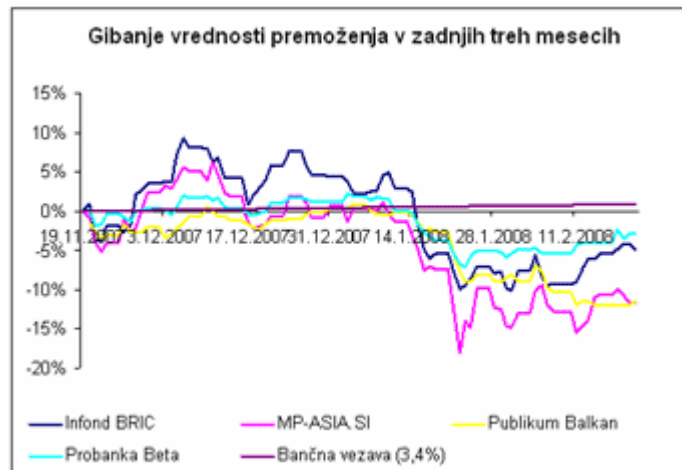
Slika 7: Varčevanje na banki

Vir: M. Mrkun, *Finančne raziskave: Varčevalne navade Slovencev, 2007.*

Na Sliki 8 na strani 30 so prikazani donosi naključno izbranih vzajemnih skladov in trimesečne bančne vezave v največji slovenski banki, katere obrestna mera je med nižjimi za tako obliko depozita.

Slika 8: Gibanje vrednosti premoženja v zadnjih treh mesecih

Vir: U. Šmajdek, *Banke so zakon*, 2008.

Če pogledamo na hitro bi rekli, da sta banka in hranilnica tisti finančni instituciji v kateri bi se izplačalo vložiti denar in tudi trenutne razmere na trgu govorijo v prid bančnim depozitom, vendar moramo tu paziti na dolgi rok. Res, da je iz grafa na Sliki 8 razvidno, da so naložbe v vzajemnih skladih v negativnih številkah, vendar je tu potrebno poudariti, da je smiselno ugotavljati ali smo ustvarili dobiček ali izgubo šele po petih letih¹³ (Šmajdek, 2008).

6 MEDNARODNA PRIMERJAVA BANK IN HRANILNIC

V tujini je hranilništvo vsekakor bolj razvito kot v Sloveniji, predvsem v nemško govorečih deželah kjer te ustanove dosegajo tudi tretjino bančnega trga. Poslovanje njihovega prebivalstva je skoncentrirano v regionalnih hranilnicah, ki opravljajo poslovno in izobraževalno funkcijo, poslovne banke pa na drugi strani s svojimi storitvami pokrivajo predvsem področje podjetij, gospodarstva in države. Zakaj so torej hranilnice pri njih tako dobro razvite je možno najti v tem, da mali varčevalci lažje navežejo stik z manjšo in lokalno usmerjeno hranilnico, kot z veliko poslovno banko (Kristanc, 2004).

Hranilništvo oziroma hranilnice so poznane skoraj po vsem svetu, razlika je samo v njihovem številu. Največje število hranilnic najdemo v Evropi, kjer so nastale najprej, pojavljajo pa se tudi v Aziji, Ameriki in Afriki oziroma po vsem svetu.

Če pogledamo nekaj števil, ki se nanašajo na hranilnice po svetu za leto 2006, lahko povemo naslednje (Key WSBI member statistics, 2008):

- vseh hranilnic na svetu je 2.353 in od tega jih je 20,15 odstotka v Nemčiji¹⁴,
- skupno število njihovih podružnic in agencij znaša 193.317 ustanov,

¹³ Edini pokazatelj ali smo v izgubi ali dobičku je razlika med končno (zadnjo) vrednostjo točke in dejansko vrednostjo točke (Šmajdek, 2008).

¹⁴ Država z največjim številom hranilnic v svetu (Key WSBI member statistics, 2008).

- znesek nebančnih posojil je 3.705.978 milijonov evrov, nebančnih depozitov 4.808.443 milijonov evrov, vsa sredstva pa znašajo 8.106.643 milijonov evrov.

Če sedaj pogledamo te pojme za isto leto samo za Evropo, za katero lahko rečemo, da je zibelka hranilništva so številke naslednje (Key ESBG member statistics, 2008):

- v Evropi je 26 držav¹⁵ v katerih se hranilnice pojavljajo, med njimi pa ne najdemo Slovenije, čeprav vemo, da jih imamo,
- skupno število teh ustanov je 951 in kar 78,55 odstotkov jih je v Nemčiji,
- znotraj Evrope imajo 84.303 podružnic in agencij,
- nebančna posojila znašajo 2.684.576 milijonov evrov, 2.480.283 milijonov evrov pripada nebančnim depozitom, vsa sredstva pa znašajo 5.215.677 milijonov evrov.

V Tabeli 7 je prikazanih pet držav z največjim številom hranilnic, med njimi pa so štiri evropske države. To nam samo dokazuje, da je Evropa po številu hranilnic na prvem mestu.

Tabela 7: Države z največjim številom hranilnic na dan 1. 1. 2006 – brez Amerike

Država	Število hranilnic
Nemčija	474
Norveška	126
Švedska	81
Avstrija	57
El Salvador	55

Vir: Key WSBI member statistics, 2008.

Hranilništvo v Evropi delimo v tri sklope (Petrovčič, 2000, str. 11):

- **Države, ki hranilništva ne poznajo.** Te so v manjšini in sem sodijo Belgija, države bivše Jugoslavije, pa tudi Poljska in Madžarska (obe imata po eno hranilnico). Za Poljsko in Madžarsko velja, da hranilništva ne poznata iz zgodovinskih razlogov, medtem ko v Belgiji celotno depozitno in kreditno poslovanje tako prebivalstva kot gospodarskih družb poteka le preko poslovnih bank.
- **Države v katerih so hranilnice prisotne šele v zadnjem desetletju.** Te države so Finska, Nizozemska, Portugalska, Češka in Švica. V teh državah hranilništvo nima pomembnejšega deleža, večina bančnega poslovanja se odvija preko poslovnih bank.
- **V tretji skupini so države z več stoletno tradicijo hranilništva.** Sem uvrščamo Avstrijo, Nemčijo, Norveško, Francijo in Španijo.

¹⁵ Med temi državami sta tudi Turčija in Rusija, za kateri velja, da ne spadata med evropski državi. Prav tako pa je med njimi tudi Hrvaška, ki pa hranilnic nima oziroma je le-te preoblikovala v banke.

6.1 Italija

Prve hranilnice so se na italijanskih tleh pojavile v začetku devetnajstega stoletja (po letu 1822) in so poleg države odigrale pomembno vlogo pri razvoju italijanskega gospodarstva. Bile so javne korporacije, ki so delovale na dveh področjih. Na eni strani so upravljale kreditne posle, na drugi pa so odigrale svojo dobrodelno vlogo, torej je bila dobrodelna ustanova. Obe vrsti nalog so v pretežni meri opravljale za lokalno skupnost (Association of Italian foundations and savings banks: Foundations – Introduction, 2008).

Če pogledamo vsebino bančnega zakona iz leta 1936, vidimo da je le-ta italijanski bančni sistem delil na naslednje tri institucije (Cassese, 1988, str. 364):

- oblastne finančne institucije,
- kreditne institucije (hranilnice),
- posebne kreditne institucije.

Kreditne institucije je zakon delil na sedem različnih institucij, med njimi tudi na hranilnice. O njih je govoril tako: Hranilnice (it. *Casse di risparmio*) so pomembne z vidika zbiranja osebnih prihrankov malih varčevalcev in kreditiranja prebivalstva. V večini te institucije poslujejo le lokalno, nekatere imajo pristojnosti za območje celotne države (na primer Hranilnice iz Torina in Hranilnica lombardskih provinc).

V Italiji je prišlo v začetku devetdesetih let do reforme, s katero so se hranilnice in posojilnice preoblikovale in tako postale banke zadružnega kredita (zadružna banka), katere poznamo danes. Ta radikalna preobrazba je vplivala tudi na njihovo ustanovitev, in sicer z dveh vidikov:

- iz legalno-institucionalnega in
- strukturno-operativnega vidika.

Prav tako so se vplivi te reforme kazali tudi na prilagoditvi v njihovi organizaciji in sami strukturi ustanove. Pri tem je prav gotovo pomembno omeniti »Amato« zakon (št. 218, 30 Julij 1990), ki je na področju italijanskih strukturnih sprememb pripomogel k največjim spremembam.

Sedaj so družbe v privatni lasti, katere ureja italijanski zakon o bankah in za katere veljajo enaka pravna in druga zakonska določila kot za vse ostale banke v Italiji. Kot zanimivost naj dodam še, da je v italijanskem bančništvu približno še petdeset finančnih ustanov (natančneje 45¹⁶), ki so v svojem prvotnem imenu ohranile besedo »risarmio«, ostale ki so se preoblikovale, združile z drugimi pomembnimi bančnimi skupinami ali ubrale kakšno drugo

¹⁶ In prav teh 45 finančnih ustanov naj bi se v italijanskem bančnem prostoru smatralo kot prave hranilnice (Key WSBI member statistics, 2008).

pot, pa te besede v svojih imenih nimajo več (Association of Italian foundations and savings banks: Foundations – Introduction, 2008).

Kadar govorimo o bančništvu v Italiji ne moremo mimo imena Intesa San Paolo, ki se v Furlaniji Julijski Krajini imenuje Cassa di risarmio del FVG in je v bistvu hranilnica.

V Italiji poznajo tri lastniške strukture bank, in sicer:

- javne banke (it. *banche a controllo pubblico*),
- ljudske in zadružne banke (it. *banche popolari e cooperative*),
- privatne oziroma zasebne banke (it. *banche private*).

Bančna situacija pa je naslednja:

- trije glavni bančni akterji (Unicredit-Capitalia, Intesa San Paolo in MPS-Antonveneta),
- nekaj osrednjih bank (UBI, Banco Popolare),
- ostale manjše bančne institucije.

Zadružne banke so banke pri katerih nam že ime samo po sebi pove, da gre za banke, katerih glavni namen je kreditiranje in podpiranje realnega gospodarstva prek zadružništva. So banke na ljudski osnovi, oziroma so krajevne, lokalne banke. Zadružna banka je v Italiji pogosta finančna institucija, saj je le-teh na ozemlju Italije prek štiristo, pojavljajo pa se v dvestodvajsetih občinah. Danes te banke zaposlujejo okrog devetindvajset tisoč ljudi in imajo okrog osemsto petdeset tisoč komitentov¹⁷.

Zadružne banke so avtonomne banke, kar pomeni, da morajo skrbeti za celoten statistično informacijski sistem, ki poroča Banki Italija. So v pretežni meri v rokah fizičnih oseb (99 odstotkov), majhen oziroma preostali delež pa predstavljajo tudi pravne osebe.

Zakonske določbe za zadružne banke:

Zakonsko Zadružno banko določa zakon o bankah iz leta 1993 (Testo unico, 1.9.1993) in v Italiji se ta imenuje Testo Unico Bancarino. Drugo poglavje, odstavek pet in člen št. 28 se nanaša na zadružne banke, ki govori, da so zadružne in ljudske banke¹⁸ banke družbe, ki opravljajo vse bančne storitve, pri tem pa morajo biti pravnoorganizacijsko oblikovane kot delniške družbe z omejeno odgovornostjo in v imenu morajo obvezno vsebovati »credito cooepetarivo«. Zakon tudi določa, da imajo lastniki banke le en glas, ne glede na število delnic oziroma na vložen kapital. Po statutu Banke Italija (Banca di Italia)¹⁹ število delničarjev v zadružnih bankah ne sme biti manjše od dvesto, nihče od teh dvestotih delničarjev pa ne sme

¹⁷ Za lažjo predstavitev naj povem, da ima Zadružna banka Doberdob in Sovodnje od tisoč do tisoč petsto komitentov.

¹⁸ Na tem mestu naj samo opozorim, da zadružne in ljudske banke ne smemo enačiti, saj imata drugačno osnovo.

¹⁹ Italijanska centralna banka.

imeti v lasti delnic katerih nominalna vrednost (valuta na papirju) ne sme presegati petdeset tisoč evrov – člani imajo le nek simboličen delež. Kar se tiče posameznih deležev delničarjev je z zakonom določeno, da ne smejo preseči vrednosti, katera je manjša od petindvajset in večja od petsto evrov. Vsak delničar mora tudi izpolnjevati določene pogoje, kot na primer stalno prebivališče na območju kjer banka deluje.

Zakon banki določa tudi delokrog, ki pravi da je zadružna banka lahko:

- V občinah kjer ima banka sedež.
- V občini, katera meji z občino v kateri ima ta občina poslovalnico oziroma poslovno enoto (če je poslovna enota v občini X in meji z občino Y, se lahko v občini Y odpre banko). Tej uredbi bi lahko rekli tudi zemeljska omejitev, iz katere izhaja, da člani banke prihajajo iz istega območja, banka pa potemtakem deluje samo lokalno (lokalizem omenjen že v zakonu iz leta 1936).

Sofisticirane storitve zadružnih bank:

Pri poslih pokojninskih in investicijskih skladov morajo zadružne banke v Italiji dosledno upoštevati zakon o poslovanju z vrednostnimi papirji. Prvič na to področje posega zakon iz leta 1991 številka 1 in je zelo strog. Sami skladi so odvisni od dimenzije oziroma organizacijske strukture banke, ki jo določa zakon. Manjše banke se v veliki meri naslanjajo na druge kapitalske ustanove, ki v njihovem imenu opravljajo te storitve. Torej tudi manjše banke nudijo vse storitve, vendar se za nekatere sofisticirane storitve obračajo na druge ustanove.

Prevzemi ali združitve zadružnih bank:

Pomembno je tudi to, da po zakonu ni mogoče, da bi zadružna banka odkupila banka, ki ima drugačno pravnoorganizacijsko obliko. Zadružna banka se lahko na primer zaradi okrepitve poslovanja združi le z banko, ki ima enako pravno obliko (teh je v Italiji nekaj več kot štiristo) in le-ta ostane tudi enaka. Ta združitev pa poteka preko glasu lastnih delničarjev.

Prevzemi teh bank niso mogoči oziroma so mogoči samo v izrednih razmerah. V primeru izpada banke, torej da banka ne more poslovati, se uvede likvidacijski postopek, in Banka Italija prevzem dovoli, saj le-ta išče vse možne rešitve. Torej samo v primeru likvidacijskega postopka je mogoče, da pasivno stran banke prevzame banka, ki se pravnoorganizacijsko razlikuje od zadružne. Delničarji zadružne banke v tem primeru še vedno ostanejo lastniki, vendar samo lastniki v višini svojega deleža, ki so ga vložili. Delničarji se ne morejo pogajati za svoj delež oziroma tega deleža ne morejo odkupiti, saj nimajo ne osebno ne fizično pravne vloge. Z drugimi besedami, s temi sredstvi ne morejo upravljati, končno besedo kaj bo z njimi pa ima vedno Banka Italija.

Struktura italijanskega bančnega sistema v letih 2006 in 2005 (brez investicijskih in ostalih bančnih skupin)

Tabela 8: Struktura italijanskega bančnega sistema v letih 2006 in 2005

Struktura italijanskega bančnega sistema*						
	31. December 2005			31. December 2006		
	Št. posrednikov			Št. posrednikov		
	člani	nečlani	skupaj	člani	nečlani	skupaj
Bančne skupine			85			87
Banke	230	554	784	227	566	793
Banke organizirane kot d.d.	201	42	243	198	47	245
Ljudske banke	18	18	36	18	20	38
Zadružne banke	11	428	439	11	425	436
Podružnice tujih bank	-	66	66	-	74	74

Legenda: * Tovrstnih podatkov za leto 2007 ni na voljo.

Vir: Annual report Abridged version - statistiche, 2007, str. 143, tabela 15.1.

Tabela 8 nam prikazuje strukturo italijanskega bančnega sistema v letih 2005 in 2006. V letu 2006 je v italijanskem bančnem sektorju delovalo 793 finančnih institucij, od katerih je bilo največ zadružnih bank (kmečke in obrtniške zadružne banke). Na drugem mestu so banke organizirane kot delniške družbe in teh je bilo 245. V to skupino uvrščamo banke nacionalnega in banke državno-nacionalnega interesa ter komercialne banke. Tuje banke so imele v Italiji 74 podružnic, na zadnjem, četrtem mestu pa so ljudske banke z 38 poslovalnicami. Skupno je bilo v tem letu 87 bančnih skupin. Leta 2005 je bila slika teh institucij podobna: imeli so 428 zadružnih bank, 243 bank organiziranih kot delniške družbe, 36 ljudskih bank in 66 podružnic tujih bank ter 85 bančnih skupin.

Kratek pregled hranilnic v Italiji od leta 1938 do 1990

Italija je imela največ hranilnic v letu 1938, ko jih je bilo kar 97. V naslednjih letih se je njihovo število počasi zmanjševalo, tako so jih imeli v letu 1950 86, v letu 1960 88, leta 1970 90 in leta 1981 87 hranilnic. Torej lahko rečemo, da je bilo njihovo število dokaj konstantno, v letu 1990 pa je prišlo do njihovega zmanjševanja, kar je bila posledica reforme, s katero so se tedanje hranilnice morale preoblikovati v drugo finančno obliko.

6.2 Nemčija

Nemčija je država z največjim številom hranilnic (nem. *Sparkassen*). Prve ideje o hranilnicah so se v Nemčiji razvile že v 17. stoletju, ko so hoteli, da država posreduje pri zbiranju prihrankov prebivalstva, katere so hranili doma, in jih namenili smiselni uporabi. Njihove ideje so obrodile sadove in tako so prve hranilnice nastajale v drugi polovici 18. stoletja. Leta 1778 so v Hamburgu dobili prvo javno hranilnico, tej pa so se kmalu pridružile še ostale, in v letu 1836 je bilo v javni lasti nekaj več kot 280 hranilnic (Sinn, 1997, str. 25). Petindvajset let pozneje jih je bilo že 1200, svoj vrhunec pa so doživele tik pred prvo svetovno vojno v letu 1913, ko jih je bilo 3100 in so upravljale z 20. milijoni Nemških mark. Povečevale so tudi ponudbo svojih storitev in s tem pridobivale vedno več komitentov ter tako postale neke vrste univerzalna banka. Po letu 1931 so hranilnice prešle pod državno kontrolo, katerega namen je bila dolgoročna ohranitev njihovega delovanja.

Izraz »hranilnica - saving bank« je bil pravno zaščiten in tako dal ljudem vedeti s kakšno institucijo imajo opravka – že ime samo jim je dalo občutek, da gre za varno institucijo (Annual report: Markets 2006, 2007, str. 32, 33).

Nemški bančni sistem

Nemški bančni sistem se je oblikoval po drugi svetovni vojni. V takratni Zvezni republiki Nemčiji so se oblikovali trije tipi bank (Sinn, 1997, str. 13):

- privatne poslovne banke (nem. *private Geschäftsbanken*),
- zadruške banke (nem. *Genossenschaftsbanken*),
- javne banke (nem. *öffentlich-rechtliche Kreditbanken*).

Znotraj javnih bank so uvrščene tudi hranilnice, ki skupaj z bankami opravljajo pridobitno dejavnost (Sinn, 1997, str. 13, 14). Poznana pa nam je tudi delitev nemškega bančnega sistema na zasebne banke, posojilnice in hranilnice.

Hranilnice opredeljujejo kot manjše banke, ki so organizirane kot zavodi javnega prava. Ustanovitelj, ki je hkrati tudi lastnik hranilnice je največkrat okrožje ali občina. Njen glavni namen je ponudba bančnih storitev prebivalstvu in podjetjem občin, v katerih so ustanovljene, dobiček pa je drugotnega pomena (Niemeyer, 2000, str. 15, 17).

Delovanje hranilnic na regionalnem nivoju:

Za nemške hranilnice je značilen tako imenovan regionalni princip²⁰ (v Italiji to poznano kot lokalizem). Ta princip jim določa, da imajo hranilnice svoje enote samo na ozemlju občine kjer hranilnica deluje, v drugih občinah jim je ustanavljanje prepovedano. Zanimivo je tudi to,

²⁰ Geografsko področje je identično prostorskemu območju vsake hranilnice.

da za te hranilnice velja, da smejo ponuditi ugodne kredite samo občanom svoje občine, medtem ko občanom drugih občin tovrstnih storitev ne smejo nuditi.

Iz zgoraj opisanega sledi, da med nemškimi hranilnicami ni čutiti konkurence, saj vsaka na svojem ozemlju (v določeni občini) zadovoljuje potrebe svojih občanov (Donges et al., 2001, str. 11).

Opravljanje sofisticiranih storitev in sodelovanje z deželnimi bankami:

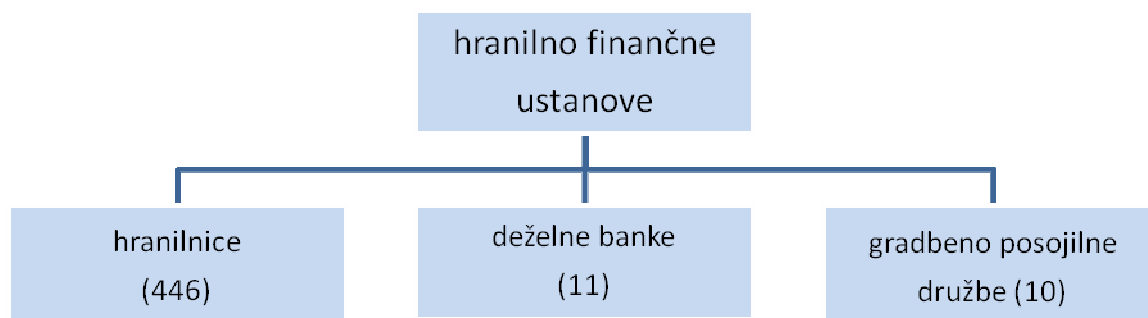
Za hranilnice v zveznih deželah opravljajo funkcijo centralne banke deželne banke, kar pomeni da preko njih poteka brezgotovinski plačilni promet med hranilnicami, prav tako pa deželne banke tudi upravljajo z njihovim dobroimetjem. Hranilnice imajo pri njih tudi dostop do storitev, katerih same ne morejo opravljati - podobnega sodelovanja se poslužujejo tudi italijanske zadružne banke (Sinn, 2001, str. 65, 68).

Komitenti:

Nemške hranilnice danes uživajo koristi tradicionalno razširjenega omrežja isto mislečih partnerjev (hranilnic) v večini evropskih držav. Tako za vsak družbeni sloj in podjetja ponujajo moderne finančne storitve. Zlasti tovrstne storitve nudijo malim in srednje velikim²¹ podjetjem (SMEs - small and medium enterprises), katere se jih v veliki meri tudi poslužujejo (75 odstotkov teh podjetij so komitenti hranilnice) (Finanzgruppe Deutscher Sparkassen und Giroverbank, 2008). Poleg njih se za hranilnice odločajo tudi fizične osebe, saj v njih vidijo zanesljivega partnerja, ki jim ponuja ugodne finančne storitve → hranilnice naj bi v Nemčiji delale v dobro ljudi že 200 let (Annual report: Markets 2006, 2007, str. 19).

Število nemških bančnih ustanov v letu 2007:

Slika 8: Hranilno finančne ustanove v Nemčiji

Vir: Annual report: Markets 2007, 2008, str. 24.

²¹ Nemčija je dežela majhnih in srednje velikih podjetij (ima jih 99 odstotkov) (Annual report: Markets 2006, 2007, str. 18).

Iz Slike 8 na prejšnji strani vidimo, da so v letu 2007 imeli v Nemčiji 446 hranilnic. Med državljani so najbolj priljubljene in se tudi najpogosteje odločajo za njih. Deželnih bank je 11 in 10 gradbeno posojilnih družb. Njihova priljubljenost pa se ne kaže samo po največjem številu komitentov, ampak tudi po njihovem naraščanju oziroma ustanavljanju, saj imajo z vsemi hranilnicami 35,4 odstotni tržni delež in zaposlujejo nekaj manj kot 356.000 ljudi (Annual report: Markets 2007, 2008, str. 22, 24).

Da so hranilnice najpomembnejše finančne institucije nam dokazujejo tudi podatki, ki se nanašajo na denarne vloge in nudena posojila komitentom. Največji odstotek denarnih vlog beležijo pri hranilnicah, in sicer njihov delež znaša kar 38,1 odstotka, sledijo jim komercialne banke z 35,5 odstotki, nato so kooperativne banke z 17,4 odstotkov, preostanek vlog (11 odstotkov) pa se razporedi med ostale finančne ponudnike. Prav tako hranilnice odobrijo največ posojil za gospodinjstva (38,6 odstotkov) in so skupaj z deželnimi bankami najpomembnejši nemški bančni partner. Sledijo jim komercialne banke (26,2 odstotkov), nato so kooperativne banke (15,2 odstotkov) in nazadnje drugi bančni ponudniki (20 odstotkov) (Annual report: Markets 2007, 2008, str. 24).

SKLEP

V preteklosti so banke in hranilnice obvladovale mesta in njihovo vplivno območje ter ciljale na isto populacijo, vendar z različnimi gospodarskimi vlogami. Navkljub temu, da so ciljale na isto populacijo, med njima ni bilo čutiti kakršne koli konkurence, saj so bile banke usmerjene na podjetniški sektor, medtem ko so hranilnice poleg kreditiranja ustanoviteljev (mest, občin, okrajev) svojo dejavnost osredotočile predvsem na predstavnike drobnogospodarskega sektorja v mestih (Lazarević & Prinčič, 2005, str. 9). Danes temu ni več tako, vsaka se bori za čim večji tržni delež, večje število komitentov, oziroma, če povemo drugače je danes še kako čutiti konkurenco med njima.

O razvitosti hranilništva v Sloveniji težko govorimo, saj imamo le tri tovrstne ustanove, pglavitno vlogo na področju bančništva pa imajo še vedno banke in verjetno bo tako v prihodnosti tudi ostalo. Glavni razlog zakaj je pri nas tako je prav gotovo njihova maloštevilnost, nepoznavanje med ljudmi in do nedavnega tudi njihov lokalizem. Vsem nam je znano, da je konkurenčni pritisk v bančništvu vedno hujši in če bodo hotele hranilnice v tem boju preživeti bodo morale občutno povečati svoj obseg poslovanja, si pridobiti čim večje število komitentov in še vedno razvijati svojo tržno nišo - depozite.

Tega konkurenčnega boja se naše tri hranilnice zavedajo in si prizadevajo, tako s svojo pestro ponudbo storitev, kot svojo prisotnostjo v državi v največji meri konkurirati bankam. Z naborom svojih storitev prav nič ne zaostajajo za bankami, edina omejitev, ki sem jo že omenila, je le višina njihovega kapitala, kateri jih pri določenih storitvah omejuje.

Če bodo torej hranilnice sledile svojemu poslanstvu in viziji, lahko trdim, da se bodo v slovenskem prostoru ohranile in nadaljevale s tradicijo hranilništva, ki je bila v preteklosti na že zelo visoki ravni.

Poznamo tudi države kjer je hranilništvo zelo dobro razvito in hranilnice dosegajo tretjino bančnega trga. Te poslujejo regionalno, opravljajo poslovno in izobraževalno funkcijo, prav tako pa tudi lažje zaradi svoje majhnosti navežejo stik s komitenti.

Z nekaj več kot dvajsetimi odstotki hranilnic je na prvem mestu Nemčija in prav tu je hranilništvo najbolj razvito. Število hranilnic jim iz leta v leto narašča, prav tako pa se tudi državljani raje poslužujejo hranilničnih kakor bančnih storitev. In ne nazadnje nam Nemčija dokazuje, da se v bančnem prostoru še vedno najde mesto tudi za hranilnice in njihove dejavnosti.

LITERATURA IN VIRI

1. *Annual report Abridged version 2006 [Banca Italia]*. Najdeno 4. januarja 2008 na spletnem naslovu <http://www.bancaditalia.it/statistiche>.
2. *Annual report: Markets 2006 [Finanzgruppe Deutscher Sparkassen und Giroverband]*. Najdeno 11. januarja 2008 na spletnem naslovu http://www.dsgv.de/download/aktuelles/Maerkte_06_Englisch_WEB.pdf.
3. *Annual report: Markets 2007 [Finanzgruppe Deutscher Sparkassen und Giroverband]*. Najdeno 11. julija 2008 na spletnem naslovu http://www.dsgv.de/download/files_en/Markets_2007_eng.pdf.
4. *Banke v Sloveniji [Banka Slovenije]*. Najdeno 28. maja 2007 na spletnem naslovu <http://www.bsi.si/poslovanje-bank-in-podjetij.asp?MapaId=521>.
5. *Bilten Banke Slovenije*. (2008). Ljubljana: Banka Slovenije.
6. Bobek, D. (1989). *Sodobna banka*. Maribor: Založba Obzorja Maribor.
7. Bobek, D. (1992). *Organiziranje in poslovanje bank*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
8. Borak, N., Lazarević, J. & Prinčič, J. (1997). *Od kapitalizma do kapitalizma: izbrane zamisli o razvoju slovenskega gospodarstva v XX. Stoletju*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
9. Borak, N. et al. (2005). *Slovenska novejša zgodovina: od programa Zedinjena Slovenije do mednarodnega priznanja Republike Slovenije 1848-1992. 1. knjiga*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
10. Borak, N. et al. (2005a). *Slovenska novejša zgodovina: od programa Zedinjena Slovenije do mednarodnega priznanja Republike Slovenije 1848-1992. 2. knjiga*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
11. Cassese, S. (1988). *Come è nata la legge bancaria del 1936*. Roma: Banca nazionale del lavoro, Stampa.
12. *Članice ZBS: Banke in Hranilnice – Delavska hranilnica [Združenje bank Slovenije]*. Najdeno 5. oktobra 2007 na spletnem naslovu <http://www.zbs-giz.si/slo/clanice/delhran.htm>.
13. *Članice ZBS: Banke in Hranilnice – Hranilnica Lon [Združenje bank Slovenije]*. Najdeno 5. oktobra 2007 na spletnem naslovu <http://www.zbs-giz.si/slo/clanice/lon.htm>.
14. Dimovski, V. & Gregorič, A. (2000). *Temelji bančništva*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
15. Donges, J.B. et al. (2001). *Privatisierung von Landensbanken und Sparkassen*. Bad Homburg: Institut-Stifung Marktwirtschaft und Politik.

16. *Ekonomске analize/januar 2008: Ekonomsko ogledalo*. (2008). Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj.
17. *Foundations: Introduction [Association of Italina Foundations and saving banks]*. Najdeno 10. januarja 2008 na spletnem naslovu http://www.acri.it/2_cass/ing_2_cass0001_introduction.asp.
18. Gaston, W., Elisseeff, V., Nadou, J. & Wolff, P. (1975). *Velike civilizacije srednjega veka*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
19. Glücks, N. (b.l.). Na vesti centralne banke. *Mag*. Najdeno 13. decembra 2007 na spletnem naslovu http://www.mag.si/index.php?option=com_content&task=view&id=570&Itemid=55.
20. *Gospodarstvo [Zgodovinski arhiv Ljubljana]*. Najdeno 25. maja 2007 na spletnem naslovu http://www.zal-lj.si/Vodnik/o_ustvarjalcih/Vodnik_gospodarstvo.htm.
21. *History [Finanzgruppe Deutscher Sparkassen und Giroverbank]*. Najdeno 11. januarja 2008 na spletnem naslovu <http://www.dsgv.de/en/sparkassen-finanzgruppe/geschichte/index.html>.
22. *Investicijski sklad [SloNep]*. Najdeno 28. februarja na spletnem naslovu <http://www.slonep.net/subareas.html?lev0=1&lev1=4&lev2=145&lev3=2386>.
23. *Kaj lahko kupimo na borzi – Investicijske družbe [Ljubljanska borza]*. Najdeno 28. februarja 2008 na spletnem naslovu <http://www.ljse.si/cgi-bin/jve.cgi?doc=402&sid=STsBkmWH33useA2i>.
24. *Kaj lahko kupimo na borzi – Vzajemni skladi [Ljubljanska borza]*. Najdeno 28. februarja 2008 na spletnem naslovu <http://www.ljse.si/cgi-bin/jve.cgi?doc=410&sid=STsBkmWH33useA2i>.
25. Kavčič, N. (2001, 3. julij). Obogatimo slovenski bančni trg, namesto da ga siromašimo. *Finance.si* Najdeno 15. januarja 2008 na spletnem naslovu http://www.finance.si/7866/Obogatimo_slovenski_ban%28ni_trg_namesto_da_ga_sir_oma%29imo.
26. *Key ESBG member statistic [Europe saving banks group]*. Najdeno 10. januarja 2008 na spletnem naslovu <http://www.esbg.eu/template/content.aspx?id=306>.
27. *Key WSBI member statistic [Word saving banks institute]*. Najdeno 10. januarja 2008 na spletnem naslovu <http://www.wsbi.org/template/content.aspx?id=242>.
28. Kos, S. (2003, 29. junij). Najverjetneje bomo predlagali odpravo davka na bilančno vsoto bank. *Finance.si*. Najdeno 15. januarja 2008 na spletnem naslovu http://www.finance.si/51652/Du%28an_Mramor_Najverjetneje_bomo_predlagali_od_pravo_davka_na_bilan%28no_vsoto_bank.
29. Kristanc, R. (2002). *Dejavnost hranilnic v Sloveniji*, [diplomsko delo]. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.

30. Kristanc, R. (2004, 13. julij). Hranilnice – kaj so in kako delujejo. *Finance.si*. Najdeno 11. decembra 2007 na spletnem naslovu http://finance.si/83673/Hranilnice_kaj_so_in_kako_delujejo.
31. Kronika človeštva. (1997). Ljubljana: Mladinska knjiga.
32. Lazarevič, Ž. & Prinčič, J. (2000). *Zgodovina slovenskega bančništva*. Ljubljana: Združenje bank Slovenije.
33. Lazarevič, Ž. & Prinčič, J. (2005). *Bančniki v ogledalu časa*. Ljubljana: Združenje bank Slovenije.
34. *Letno poročilo Hranilnice LON za leto 2007 – povzetek*. (2008). Hranilnica LON d.d.
35. *Letno poročilo Banke Koper za leto 2007*. (2008). Banka Koper d.d.
36. *Letno poročilo Hranilnice in posojilnice Vipava d.d. za leto 2007*. (2008). Vipava: Hranilnica in posojilnica Vipava d.d.
37. *Letno poročilo za leto 2006*. (2007). Banka Slovenije.
38. *Likvidacija [Državni portal Republike Slovenije: E-uprava]*. Najdeno 31. januarja 2008 na spletnem naslovu <http://e-uprava.gov.si/e-uprava/poslovneSituacijeStran.euprava?dogodek.id=118>.
39. Mrkun, M. (2007, junij). Finančne raziskave: Varčevalne navade Slovencev. *GfK Slovenija*. Najdeno 1. marca 2008 na spletnem naslovu http://www.gfk.si/4_2_lclank.php?cid=1889.
40. Mrkun, M. (2007a, 17. september). Investicijski monitor: Naložbene želje. *Revija kapital*. Najdeno 1. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.revijakapital.com/kapital/poslovnefinance.php?idclanka=4933>.
41. Niemeyer, H.J. (2000). *Westdtische Landesbank, Stadtparkasse Köln, Westdtische Immobilienbank (Anstaltslast und Gewährträgerhaftung) – Complaint lodger by the Banking Federating of the European Union on December 21, 1999*. Bruselj: Gleiss Lutz Hootz Hirsch Rechtsanwälte.
42. Petrovčič, V. (2002). Dopolnitev bančni ponudbi. *Profit*, 2 (2), 52.
43. *Podatki za bančni sektor v Sloveniji: bilančna vsota, stopnja rasti in tržni deleži bank [Združenje bank Slovenije]*. Najdeno 5. oktobra 2007 na spletnem naslovu http://www.zbs-giz.si/slo/bancni_sektor/total_assets.htm.
44. *Poročilo o cenovni stabilnosti: april 2008*. (2008). Ljubljana: Banka Slovenije.
45. *Poročilo o nadzoru bančnega poslovanja v letu 1998 in prvi polovici leta 1999*. (1998). Ljubljana: Banka Slovenije.
46. *Poročilo o nadzoru bančnega poslovanja v letu 2002 in prvi polovici leta 2003*. (2003). Ljubljana: Banka Slovenije.

47. *Poročilo o nadzoru bančnega poslovanja v letu 2003 in prvi polovici leta 2004.* (2004). Ljubljana: Banka Slovenije.
48. *Poročilo o nadzoru bančnega poslovanja v letu 2004.* (2005). Ljubljana: Banka Slovenije.
49. *Poročilo o nadzoru bančnega poslovanja v letu 2005.* (2006). Ljubljana: Banka Slovenije.
50. *Pupilen [Slovar slovenskega knjižnega jezika]*. Najdeno 12. junija 2007 na spletnem naslovu http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=pupilen&hs=1.
51. Ribnikar, I. (1994). Hranilnica. *Bančni vestnik*, Ljubljana. 43 (4), 31.
52. Ribnikar, I. (2003). *Monetarna ekonomija I: (denar, finančne institucije in denarna politika)*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
53. Sinn, H.W. (1997). *Der Staat im Bankwesen*. München: C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung.
54. *Stečaj [Državni portal Republike Slovenije: E-uprava]*. Najdeno 31. januarja 2008 na spletnem naslovu <http://e-uprava.gov.si/e-uprava/poslovneSituacijeStran.euprava?dogodek.id=116>.
55. Šmajdek, U. (2008, 25. februar). Banke so zakon. *Vzajemci*. Najdeno 4. marca 2008 na spletnem naslovu http://vzajemci.com/vz_article.php?ArticleID=10493.
56. *Več ali manj bank [Revija Kapital]*. Najdeno 30. novembra 2008 na spletnem naslovu <http://www.revijakapital.com/kapital/svetovnitrgi.php?idclanka=442>.
57. Veliki splošni leksikon, 1. knjiga (A-Ch). (1997). Ljubljana: Državna založba Slovenije.
58. Veliki splošni leksikon, 3. knjiga (Gh-Ka). (1997). Ljubljana: Državna založba Slovenije.
59. Vrečko, B. (2007, 19. september). Katera banka ponuja najvišje obresti. Najdeno 11. decembra 2007 na spletnem naslovu http://www.finance.si/moje_finance/191134/Katera_bank_ponuja_najvi%BB9je_obresti.
60. Waltritsch, M. (1989). *Posojilnice na nabrežinskem Krasu*. Nabrežina: Cassa Rurale ed artigiana di Aurisina - Kmečka in obrtna hranilnica in posojilnica v Nabrežini.
61. *Z odprtim pogledom - Predstavitvena publikacija Banke Koper d.d.* (2007). Banka Koper d.d.
62. *Zakaj vlagati denar na borzi [Ljubljanska borza]*. Najdeno 28. februarja 2008 na spletnem naslovu <http://www.ljse.si/cgi-bin/jve.cgi?doc=1478&sid=mIQ1fnXUnmS4HHXi>.
63. Zakon o bančništvu. (2006). *Uradni list RS*. (Št. 131/06, 1. januar 2007).

SLOVARČEK SLOVENSКИH PREVODOV TUJIH IZRAZOV

Tuj izraz	Slovenski pomen
Banca di Italia	Banka Italije
banche a controllo pubblico	Javna banka
banche popolari e cooperative	Ljudske in združne banke
banche private	Privatne banke
Banco	Klop
Casse di risparmio	Hranilnica
credito cooperativo	Omejena odgovornost
Genossenschaftsbanken	Združne banke
öffentlich-rechtliche Kreditbanken	Javne banke
private Geschäftsbanken	Privatne poslovne banke
Saving bank	Hranilnica
SMEs – small and medium enterprises	Majhna in srednje velika podjetja
Sparkassen	Hranilnice